

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYETE
YÖNELİK SINIF İÇİ ALGILARININ İNCELENMESİ**

Elif Manyaslı Zengin

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EKİM, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Elif

Soyadı: Manyaslı Zengin

Bölümü: Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Okul Öncesi öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Sınıf İçi Algılarının İncelenmesi

İngilizce Adı: Examination of Pre-school Teachers' In-class Perceptions About Gender

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez savunma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Elif Manyaslı Zengin

İmza:.....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Elif MANYASLI ZENGİN tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Sınıf İçi Algılarının İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ümit DENİZ

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Ender DURUALP

Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Vedat BAYRAKTAR

Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 12.09.2023

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Mustafa Kemal ATATÜRK ve Aileme

TEŞEKKÜR

Araştıma sürecim boyunca sabır ve ilgi ile beni destekleyen, bilgi ve tecrübeleri ile bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Ümit DENİZ’e teşekkürü bir borç bilirim.

Tez savunma sınavı sürecinde ve sonrasında bilgi ve tecrübeleriyle araştırmama sağladıkları katkılar için jüri üyelerinden Prof. Dr. Ender DURUALP ve Doç. Dr. Vedat BAYRAKTAR’a teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecine başladığım ilk günden son güne kadar bana her konuda destek olan sevgili arkadaşım Arş. Gör. Hatice Cansu BİLGİÇ’e, kuzenim Dr. Öğrt. Üyesi Hatice EPLİ’ye teşekkür ederim.

Aldığım her kararda beni destekleyen ve yanımda olan, çocukları olmaktan gurur duyduğum annem Nadide Mübehher MANYASLI, babam Mustafa Kenan MANYASLI’ya, kardeşim Can MANYASLI ve anneannem Yıldız ÇAKAR’a teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans eğitimim boyunca gösterdiği hoşgörü ve sabırla bana destek olan hayat arkadaşım Taner ZENGİN ve canım oğlum Zeze’ye teşekkür ederim.

Elif MANYASLI ZENGİN

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYETE YÖNELİK SINIF İÇİ ALGILARININ İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Elif Manyaslı Zengin

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ekim 2023

ÖZ

Araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, tarama modelindedir. Araştırmaya, 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Samsun ilinde görev yapan toplam 1162 okul öncesi öğretmeninden gönüllü 386 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Veriler, “Demografik Bilgi Formu” ve “Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği” ile elde edilmiştir. Verilerin analizi SPSS ile yapılmıştır. Demografik veriler betimsel olarak değerlendirilmiştir. Değişkenlere göre toplumsal cinsiyet algı puanlarına, t-Testi ve tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik geleneksele daha yakın bir algıya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. t-Testi sonuçlarına göre, toplumsal cinsiyet algı puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık belirlenmiştir. Medeni durum, çocuk sahibi olma, toplumsal cinsiyete yönelik ders alma değişkenlerinin ise toplumsal cinsiyet algı puanlarında etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Ölçekte yer alan genel toplumsal cinsiyet söylemleri, cinsiyet rol özellikleri ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutlarında yaş, çocuk sayısı ve kıdem değişkenlerine göre anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir. Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutlarında ise yaş, çocuk sayısı ve kıdem değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algı puanlarının çocukluğun geçtiği yer, ikamet yeri, öğrenim düzeyi, anne ve baba öğrenim düzeyi, gelir durumu ve sınıftaki çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi eğitimi, okul öncesi öğretmeni, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet algısı, toplumsal cinsiyet rolü

Sayfa Adedi: xvi + 91

Danışman: Prof. Dr. Ümit DENİZ

EXAMINATION OF PRE-SCHOOL TEACHERS' IN-CLASS PERCEPTIONS ABOUT GENDER

(M.S. Thesis)

Elif Manyalı Zengin

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

October 2023

ABSTRACT

The research aimed to examine preschool teachers' in-class perceptions of gender. The research is in the survey model. In the 2022-2023 academic year, 386 volunteer preschool teachers, out of a total of 1162 preschool teachers working in Samsun, participated in the research. The data was obtained with the "Demographic Information Form" and the "Preschool Teachers' Classroom Gender Perception Scale". Data analysis was done with SPSS. Demographic data were evaluated descriptively. Gender perception scores according to variables were examined with t-Test and one-way analysis of variance. According to the findings of the research, it was concluded that preschool teachers have a perception closer to the traditional regarding gender. According to t-Test results, a significant difference was determined in gender perception scores according to gender. It was determined that the variables of marital status, having children, and taking gender-related courses were not effective on gender perception scores. It was determined that there was no significant

difference in the sub-dimensions of general gender discourses, gender role characteristics and gender-specific behavioral reactions in the scale according to age, number of children and seniority variables. A statistically significant difference was found in the gender sub-dimensions of fairy tales and stories according to age, number of children and seniority variables. It was concluded that teachers' gender perception scores did not differ significantly depending on the place of childhood, place of residence, education level, education level of mother and father, income status and number of children in the class.

Key Words: preschool education, preschool teacher, gender, gender perception, gender role

Page Number: xvi + 91

Supervisor: Prof. Dr. Ümit DENİZ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.6. Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı	5
2.2. Toplumsal Cinsiyet Gelişimi	6
2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları	6
2.3.1. Psikanalitik Kuram	7
2.3.2. Sosyobiyolojik Kuram	8
2.3.3. Sosyal Rol Kuramı	9
2.3.4. Sosyal Öğrenme Kuramı	9

2.3.5. Bilişsel Gelişim Kuramı	10
2.3.6. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı.....	11
2.4. Toplumsal Cinsiyet Gelişimini Etkileyen Faktörler	12
2.4.1. Aile.....	12
2.4.2. Arkadaş Grupları.....	13
2.4.3. Okul, Öğretmenler ve Ders Kitapları.....	13
2.4.4. Medya	14
2.4.5. Hikâyeler ve Masallar.....	15
2.5. Toplumsal Cinsiyet Algısının Gelişiminde Okul Öncesi Öğretmeninin Rolü	16
2.6. İlgili Araştırmalar	17
2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	17
2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	26
BÖLÜM III	32
YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırmanın Modeli	32
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	32
3.3. Verileri Toplama Araçları	35
3.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	35
3.3.2. Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (OSTCAÖ)	35
3.4. Verilerin Toplanması.....	36
3.5. Verilerin Analizi.....	37
BÖLÜM IV	38
BULGULAR VE TARTIŞMA	38
BÖLÜM VI	71
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	71
5.1. Sonuçlar	71
5.2. Öneriler	72
KAYNAKLAR.....	74

EKLER.....	86
Ek 1. Demografik Bilgi Toplama Formu	87
Ek 2. Ölçek Kullanım İzni.....	88
Ek 3. Etik Kurul Komisyon Onayı	89
Ek 4. Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi İzin Yazısı	90

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzdeleri.....	33
Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları.....	37
Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Minimum, Maksimum ve Ortalama Puanları.....	38
Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	40
Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşa Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	42
Tablo 6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşa Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	43
Tablo 7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medeni Durumlarına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	44
Tablo 8. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olmalarına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	45
Tablo 9. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	47
Tablo 10. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	48

Tablo 11. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukluklarının Geçtiği Yere Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	49
Tablo 12. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukluklarının Geçtiği Yere Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 13. Okul Öncesi Öğretmenlerinin İkamet Yerine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	52
Tablo 14. Okul Öncesi Öğretmenlerinin İkamet Yerine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	53
Tablo 15. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	54
Tablo 16. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	55
Tablo 17. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Anne Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	56
Tablo 18. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Anne Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 19. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Baba Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	59
Tablo 20. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Baba Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	61
Tablo 21. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Gelir Durumuna Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	62
Tablo 22. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Gelir Durumuna Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 23. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları.....	64

Tablo 24. <i>Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları</i>	65
Tablo 25. <i>Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıftaki Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları</i>	66
Tablo 26. <i>Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıftaki Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları</i>	67
Tablo 27. <i>Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Ders Alma Durumuna Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları</i>	68
Tablo 28. <i>Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Herhangi Bir Eğitim Alma Durumlarına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları</i>	69

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OSTCAÖ	Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet
Algı Ölçeği	
TCRTÖ	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Cinsiyet (sex); kadın veya erkek olma durumunun biyolojik özelliklerini açıklayan, öğrenilmemiş, doğuştan gelen, demografik bir kategoridir. Toplumsal cinsiyet (gender) rolü; bireyin sosyalleşme sürecinde öğrendiği, toplumun kadın ve erkekten beklediği rolleri ifade eder. Cinsiyet değiştirilemezken toplumsal cinsiyet zamana, topluma göre değişir ve farklılık gösterir (Dökmen, 2021; Nalbant, 2006; Saraç, 2013).

Toplumsal cinsiyet rolleri eşitlikçi olmayan (geleneksel) ve eşitlikçi (androjenik) olarak ikiye ayrılmaktadır. Kadına atfedilen geleneksel roller; kendi ihtiyaç ve isteklerini göz ardı ederek eşinin ve çocuklarının ihtiyaçlarını ön planda tutma, ev işleriyle ilgilenme, iş yaşamında yer almama, çocuk büyütme gibi sorumlulukları barındırır (Barry vd., 2006; Prus & Gee, 2003; akt. Yıldız, 2019). Erkeklerle atfedilen geleneksel roller ise; iş yaşamında bulunma, ailesini koruyup kollama, evi geçindirme gibi sorumlulukları barındırmaktadır. Eşitlikçi rollerde ise kadın ve erkek, yaşamın her alanında sorumluluğu eşit olarak paylaşmaktadır (Brut & Scott, 2002; Demirbilek, 2007; akt. Yıldız, 2019).

Erken çocukluk döneminde bireyin ilk ve en etkili öğrenmeleri, ilk sosyal çevresi olan ailede gerçekleşir. Şüphesiz bu dönemde toplumun temel kuralları ve toplumsal cinsiyet kalıp

yargıları da yine ilk aile tarafından çocuğa aktarılır (Bahtiyar Karaçıl, 2020; Deniz, Kesicioğlu & Kan, 2017; Filiz Ünser, 2019).

Okul öncesi dönemde çocuğun anaokuluna başlaması ile birlikte sosyal çevresi genişler, toplumsallaşma sürecinde en önemli role sahip olan aileye okul da dâhil olur (Tantekin Erden, 2016; Vatandaş, 2007). Ailede kazanılan bilgi, tutum, alışkanlıklar okulda pekiştirilir veya yanlış kazanımlar olumlu yönde değiştirilebilir (Bahtiyar Karaçıl, 2020; Deniz vd. 2017). Öğretmenler rol model olarak her yaş grubu için önemi olsa da gelişimin temellerinin atıldığı okul öncesi dönem çocuklarıyla çalışan öğretmenlerin yeri daha da önem kazanmaktadır (Açıkgöz, 1999; akt. Bayraktar & Yağan Güder, 2019).

Öğretmenlerin, farklı konularda olduğu gibi, toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları, algıları, inançları; sınıf yönetimi süreci, planladığı etkinlikler, çocuklardan beklentileri, çocuklarla olan iletişimi gibi sınıf içindeki birçok sürece yansır. Bu da farkında olarak ya da olmayarak, öğretmenlerin, toplumsal cinsiyete ilişkin algı ve tutumlarının çocuklara aktarılmasını sağlar (Korkmaz, 2009; Todor, 2010; akt. Bayraktar & Yağan Güder, 2019).

Toplumsal cinsiyete yönelik kalıplaşmış geleneksel tutumların değişmesi, algı düzeyinin yükselmesinde en önemli rol, öğretmenlere düşmektedir. İnsan yaşamının en hızlı ve en etkili öğrenmelerinin sağlandığı okul öncesi dönemde, bu yaş grubuyla çalışan öğretmenlerin toplumsal cinsiyete yönelik algılarının araştırılması, bulgular sonucunda gerekli eğitim çalışmalarıyla algı düzeyinin artırılmasının, gelecek nesillerin toplumsal cinsiyet konusunda daha bilinçli, farkındalığı yüksek, eşitlikçi tutuma sahip olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algılarını belirlemek amacıyla planlanan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algıları ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin toplumsal cinsiyete ilişkin sınıf içi algıları demografik özelliklerine göre değişmekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Kişi, örgün eğitim hayatına okul öncesi eğitim ile başlar. Doğumla birlikte çocuğun çevreyi algılayışı, geliştireceği tutum ve davranışlar üzerinde en büyük etkiye sahip olan aile iken, okul yaşamına başlamayla birlikte sürece okul öncesi öğretmeni de dahil olur. Günün önemli bir bölümünü okulda geçiren çocuğun benimseyeceği davranışlar üzerinde öğretmenin etkisi en az aile kadar önemlidir.

Öğretmen, sınıfın sosyal ortamını düzenleme ve kontrol etme gücüne sahiptir. Bu sayede öğrenciler rollerini, kendilerinden nelerin beklendiğini anlarlar. Toplumun benimsediği değerlere göre yetişen öğretmen, sınıf ortamına da bu değerleri taşır. Öğretmen, kasıtlı olmadan, bu kalıp yargılara göre öğrencilerle iletişim kurarak; kalıp yargılara uygun davranışları onaylayarak, uygun olmayan davranışları ise onaylamayarak ya da cezalandırarak toplumsal cinsiyeti pekiştirir. Ayrıca öğretmenler, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları hakkında çocuklara bilgi vermeyerek, bu kalıp yargıları sorgulama fırsatı sunmayarak da toplumsal cinsiyeti pekiştirmiş olurlar (Tantekin Erden, 2016). Sınıflarda bu tip ortamların istendik yönde olması, öğretmenlerin toplumsal cinsiyete ilişkin bilgilerinin olması ile sağlanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin, toplumsal cinsiyet algılarını inceleyen çalışmalar bulunmakla birlikte, sınıf içi toplumsal cinsiyet algılarını inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi toplumsal cinsiyet algılarının ortaya konulması ile ilgili sınırlı sayıdaki araştırmalara katkı sağlaması açısından önemli görülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Çalışmaya Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin veri toplama araçlarına gerçekçi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda sıralanmıştır:

1. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi toplumsal cinsiyet algıları “Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği”nden aldıkları puanlarla sınırlıdır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, Samsun ilinde görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan okul öncesi öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Toplumsal Cinsiyet: Toplumun, kadın ve erkekte beklediği rol ve özellikleri ifade etmektedir (Dökmen, 2021).

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargısı: Kadın ve erkeğin davranış biçimlerine yönelik kalıplaşmış varsayım ve fikirleri ifade eder (Birleşmiş Milletler Kalkınma Komisyonu, 2019).

Androjenik Kişilik: Bireyin, cinsiyetinden bağımsız olarak hem kadınsı (feminen) hem de erkeksi (maskülen) rolleri benimsediği kişiliktir (Dökmen, 2021).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Cinsiyet; kadın-erkek arasındaki fiziksel farklılıkları üreme organlarına bakarak açıklayan ikili bir kategoridir. Her birey kadın veya erkek olarak dünyaya gelir ve yaşamına, tıp bilimindeki gelişmeler ışığında yapılan bazı müdahaleler dışında, bu şekilde devam eder (Dökmen, 2021; Giddens, 2011; Vatandaş, 2007).

Toplumsal cinsiyet; toplumun kadın ve erkekten beklediği davranış örüntüleri, kişilik özellikleri ve üstlenmesi gereken rolleri açıklar (Bhasin, 2003). Bireyler, dünyaya geldiği andan itibaren toplumsal cinsiyet kavramı ile karşılaşır ve sosyal yaşam içinde toplumun cinsiyetlerine atfettiği rolleri öğrenir. Toplumsal cinsiyet, zaman, toplum, kültür, aile gibi faktörlerden etkilenir, değişkendir (Altınova & Duyan, 2013; Dökmen, 2021; Giddens, 2011; Türmen, 2003).

Cinsiyet; normal şartlarda üreme organlarına göre kadın ve erkek olarak iki türken, toplumsal cinsiyet çeşitlilik gösterir. Kimi birey biyolojik cinsiyetine uygun geleneksel rolleri (kadınsı-feminen, erkeksi-maskülen) benimserken kimi birey de biyolojik cinsiyetinin karşıtı rolleri benimser. Bazı bireyler ise hem kendi cinsiyetlerine uygun hem de karşı cinsiyete uygun rolleri yüksek düzeyde benimserken (hem kadınsı hem erkeksi-

androjenik) bazı bireyler iki cinsiyete ait rolleri düşük düzeyde benimser (ne kadını ne erkeksi-farklılaşmamış) (Bem, 1983; Dökmen, 2021).

2.2. Toplumsal Cinsiyet Gelişimi

Toplumsal cinsiyet, toplum ve kültür tarafından şekillenen; zamana, kültüre, topluma göre değişkenlik gösteren bir olgudur. Toplumda kadın ve erkeğin ne kadar ve nasıl yer alacağı, nasıl davranırsa onaylanıp nasıl davranırsa onaylanmayacağı, toplumsal cinsiyet tarafından belirlenir (Şıvgın & Deniz, 2017a).

Kız ya da erkek olarak dünyaya gelen çocuk, toplumsallaşma sürecinde cinsiyetin basit bir biyolojik fark olmasının ötesinde kültürel yanını da öğrenmeye başlar (Çelik, 2008; Dökmen, 2021). Başlangıçta aile, ardından okul olmak üzere toplum, çocuklara küçük yaşlardan itibaren cinsiyetlerine uygun olan ya da uygun olmayan oyunları, giyim şekillerini, dünyayı algılama ve düşünme biçimlerini, meslekleri, kişilik özelliklerini, nesneleri öğretir (Dökmen, 2021; Tantekin Erden, 2016). Bu sayede çocuklar, “eril” ve “dişil” olmayı ve kendi kültürlerine uygun davranmayı öğrenirler (Bahtiyar Karaçıl, 2020).

Rol, bir topluluk içindeki bireyin konumunu ve buna bağlı olarak yerine getirmesi beklenen sorumlulukları, ayrıcalıklarını ve başka konumlardaki kişilerle ilişkilerini yönlendiren kuralları gösterir. Kadınlara ve erkeklere toplum tarafından atfedilen farklı roller ise toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplum, kadın ve erkekten, belirlediği bu rollere uygun davranmasını bekler. Toplumsal cinsiyet rolleri kavramı, cinsiyet kalıp yargılarını ve toplumun kadın ve erkek olmayla ilgili beklentilerini ifade eder (Dökmen, 2021).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Bu bölümde, toplumsal cinsiyet kavramının detaylı olarak açıklanması amacıyla alana yönelik kuramsal yaklaşımlardan; psikanalitik kuram, sosyobiyolojik kuram, sosyal rol

kuramı, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı ve toplumsal cinsiyet şema kuramı açıklanmıştır.

2.3.1. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyet gelişimine yönelik ilk kuramsal açıklamalarda bulunan kuramdır. Sigmund Freud'un görüşlerine dayanmaktadır (Yağan Güder, 2014). Freud'a göre kişilik oluşumunda, cinsel gelişim etkilidir (İmançer, 2000). Kuram, cinsel enerjiye dayanan libido ile açıklanmaktadır (Dökmen, 2021).

Psikanalitik kurama göre psikoseksüel gelişim; oral dönem (0-18 ay arasını kapsar ve bebeğin ilgisi ağız ve çevresindedir), anal dönem (1,5-3,5 yaş arasını kapsar ve bebeğin ilgisi anüstedir), fallik dönem (3-6 yaş arasını kapsar ve ilgi cinsel organlardadır), latent dönem (6-13 yaş arasını kapsar ve cinsel ilgi azalmış hatta kaybolmuştur), genital dönem (12-13 yaş ve sonrasını kapsar, cinsel ilgi tekrar ortaya çıkmıştır ve yetişkin düzeyindedir) olmak üzere 5 dönemde tamamlanır (Dökmen, 2021).

Freud'un kuramında toplumsal cinsiyetin kazanımı üç döneme ayrılmaktadır. Oral ve anal dönemlere karşılık gelen ilk dönemde, kız ve erkek çocukların cinsiyetleri aynıdır ve toplumsal cinsiyetleri de erkeksidir. Erkek çocukların libidoları penisle bağlantılı olarak erkektir. Kız çocukları ise dişilik organı olan vajinaya, erkeklik organı olarak da klitorise sahiptir ve bunun sonucunda libidoları da erkektir. Buna bağlı olarak kız çocuklarının da erkek çocuklarının da anneleriyle ilişkileri karşı cins ilişkisidir (Dökmen, 2021).

Fallik dönemin ilk bölümünü kapsayan ikinci dönemde çocuklar cinsiyetler arasındaki farkları anlamaya başlar. Çocuklara göre cinsiyet farkı, penise sahip olmak ya da olmamakla ilgilidir. Kız çocuklarının penise sahip olmadığını fark eden erkek çocuklarında, penislerini kaybetme (kastasyon) korkusu görülür. Kız çocukları ise penisleri olmadığı için kendilerinde eksiklik hissederek ve bir gün penise sahip olacaklarını umut ederler (elektro kompleksi). Kız çocukları, annelerinin onlara erkek çocuklara verdiği gibi penis vermemesi nedeniyle

yaşadıkları öfke ve hayal kırıklığını anneden uzaklaşıp babaya yönelerek telafi etmeye çalışır. Bu, kız çocuklarının kadınsılık yoluna girişleridir (Dökmen, 2021).

Üçüncü, yani ödipal, dönemde erkek çocuklar, yaşadıkları kastrasyon korkusuyla, babalarıyla girdikleri erkeklik yarışından vazgeçerek onlarla özdeşleşirler. Bu sayede erkek olarak sosyal yaşamda yerlerini alırlar. Ödipal çatışmanın çözülmesiyle süperegö da gelişir. Kız çocukları ise babalarının onlara penis vereceği beklentisinden vazgeçerek babalarıyla pasif ve kadınsı bir ilişki içine girmeye başlarlar. Anneyi rakip gören kız çocuk, annesine benzemesi gerektiğini düşünür (Dökmen, 2021). Bu dönemde ebeveynlerin çocuğa hoşgörölü davranması, cinsellikle ilgili sorduğu sorulara tutarlı ve anlaşılır cevaplar vermesi, çocuğun sağlıklı bir cinsel kimlik geliştirmesini sağlar (Eldeliklioğlu, 2021).

2.3.2. Sosyobiyoöjik Kuram

Sosyobiyoöjik kurama göre cinsiyet farklılıklarının nedeni, evrimsel süreç ve genetik değişimdir. Kuram, sosyal davranışın kökenini Darwin'in doğal seleksiyon ilkesiyle açıklar. İnsanoğlu da diğör tüm canlılar gibi hayatta kalma, genlerini gelecek kuşaklara aktarma, türün devamlılığını sağlama yolları geliştirmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri de bu amaç doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Sosyobiyoöloglar, kadınlar doğurabildikleri ve bebeklerini sütleriyle besleyebildikleri için ilgi ve bakım yönelimli olduklarını, erkeklerin ise kas gücü açısından daha güçlü ve saldırgan oldukları için avcı ve savaşçı rolünü üstlendiklerini ileri sürerler. Spermin çok, yumurtanın az olması, erkeğin birden fazla dişiyi döölleyebilecekken kadının yalnızca bir erkek tarafından döölleenebilir olması, erkeklerin daha saldırgan ve aceleci, kadının ise daha seçici ve sabırlı olmasında rol oynamaktadır (Dökmen, 2021).

Kurama göre, dişinin doğurganlığı, erkeğin gücü, karşı cins tarafından tercih edilme nedenidir. Değişen yaşam koşullarında kadınların iş gücüne katılması, kadının eş seçiminde erkeğin ekonomik gücünü geri plana atmasına neden olmuştur. Eş seçiminde eğitim seviyesi,

kişisel özellikler ön plandadır. Bu özellikler günümüzde, bu bakış açısının etkisini yitirmeye başladığını göstermektedir (Filiz Ünser, 2019).

2.3.3. Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol kuramı, toplumsal cinsiyete, sosyobiyolojik kuramın karşıtı bir açıklama getirmiştir. Kuram, kadın ile erkek arasındaki davranışsal farklılıkların cinsiyet kalıp yargıları ve sosyal rollerle açıklanabileceğini ileri sürer. Sosyal rol; toplum tarafından, bir sosyal kategorideki bireylerin tümünden beklenen, öğrenilmiş davranışlardır (Dökmen, 2021).

Kuramın öncüsü Eagly (1997), her toplumun, kadın ve erkekte farklı davranış beklentileri olduğunu savunmaktadır. Örneğin, çoğu toplumda, çocuk bakımından sorumlu kişi kadın olarak görülmektedir. Kurama göre, bir grup insan, düzenli olarak belli etkinlikleri yapıyorsa, o etkinlik için gerekli beceri ve kişilik özelliğine sahip olduğuna inanılır. Örneğin, kadınlar sürekli çocuk bakımıyla ilgileniyorsa onların bu iş için gerekli hizmeti sağladığı, sıcak kanlı, şefkatli vb. özelliğe sahip oldukları düşünülür. Benzer şekilde eğer erkekler çocuk bakımıyla ilgilenmiyorsa bunun nedeni bakım verici, sıcak şefkatli vb. özelliklere sahip olmamalarıyla açıklanabilir. Örnekte olduğu gibi insanların çoğu davranışı, toplum tarafından istenen rollere göre belirlenir ve sosyal baskılarla bulundukları topluma uygun davranmaları sağlanır (Dökmen, 2021).

2.3.4. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı, Albert Bandura tarafından, öğrenme üzerindeki sosyal etkilerin ortaya konması amacıyla geliştirilmiştir (Dökmen, 2021). Kuramda iki öğrenme sürecine önem verilmektedir. Bunlardan ilki olan edimsel koşullanmada olumlu sonuçlanan, ödüllendirilen davranışın tekrarlanma ihtimali artarken olumsuz sonuçlanan, cezalandırılan davranışın tekrarlanma ihtimali azalır. İkinci öğrenme süreci olan model alma ve taklitte ise

birey, anne, baba, öğretmen, arkadaş ya da beğendiği herhangi bir kişinin davranışlarını gözlemler ve uygun zamanda bu davranışları taklit eder. Ayrıca gözleyerek öğrenme denilen süreçte birey, modelin ödüllendirilen (dolaylı pekiştirici) davranışlarını taklit ederken cezalandırılan (dolaylı ceza) davranışlarını taklit etmez (Dökmen, 2021).

Sosyal öğrenme kuramı denilince ilk akla gelen Bandura olsa da, toplumsal cinsiyet rollerinin ya da cinsiyetleri ayırıştırma davranışının gelişimini sosyal öğrenme yaklaşımına göre açıklayan Mischel'dir (Dökmen, 2021). Mischel ve Bandura'ya göre bireyler, cinsiyetlerine uygun davranışları halinde ödüllendirilirken aksi durumda cezalandırılarak cinsiyet rollerini öğrenirler (Bussey & Bandura, 1999; Dökmen, 2021). Bu geri bildirimler sayesinde bireyler, gelecekte hangi davranışların ödüllendirileceği, hangilerinin cezalandırılacağı hakkında fikir sahibi olurlar. Cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde genelde aynı cinsiyetten kişiler model alınsa da diğer cinsiyetten olan kişiler de dikkatle izlenir (Dökmen, 2021).

Kuram, cinsiyet rollerinden beklentilerin açık olarak tanımlandığı ve katı olarak uygulandığı toplumlarda, aynı cinsiyetten kişilerin davranışları arasında büyük tutarlılık olduğunu göstermektedir. Bu tutarlılık, geleneksel cinsiyet rollerinin kuşaktan kuşağa aktararak sürdürülmesini sağlar (Boyd & Bee, 2012; Dökmen, 2021).

2.3.5. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramı, bireylerin kendisi ve çevreye dair edindiği bilgileri hangi zihinsel yollarla kazandığını açıklamaya çalışır. Kuram, cinsiyet rollerinin kazanımını, çocuğun bilişsel süreçleriyle açıklar. Çocuğun sosyalleşme sürecine aktif olarak katıldığını ve kendi cinsiyet rolünü biçimlendirmeden sorumlu olduğunu söyler, buna, kendini sosyalleştirme denir (Dökmen, 2021).

Kohlberg'e göre bireyin, cinsiyet kimliğini içselleştirebilmesi, cinsiyet rollerini öğrenebilmesi ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik bir tutuma sahip olabilmesi için belli

bir bilişsel olgunluğa sahip olması gerekir (Bayramoğlu, 2015; Dökmen, 2021). Kurama göre çocuğun, cinsiyet rollerini ortaya koyabilmesi için kendisini kız ya da erkek olarak tanımlayabilmesi gerekir (Güldü & Kart, 2007).

Bilişsel gelişim kuramına göre, kadın ve erkek olmanın ne anlama geldiğini çocuklar, üç aşamada öğrenirler (Yıldız, 2019). Bu aşamalardan ilki olan temel cinsiyet kimliği, üç yaş civarında görülür ve çocukların kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkları görüp kavradıkları, bunun sonucunda kendilerini kız veya erkek olarak tanımladıkları aşamadır. Cinsiyet değişmezliği aşamasında çocuklar, cinsiyetlerinin değişmeyeceğini her zaman erkek ya da kadın olarak kalacaklarını anlarlar (San Bayhan & Artan, 2011). Fakat yine de fiziksel özelliklerden etkilenirler. Örneğin, saçını kısa kesilen bir kızın erkek olacağını düşünebilirler (Dökmen, 2021). Cinsiyet tutarlılığı aşaması, çocukların insanların dış görünüşleri değişse bile cinsiyetlerinin değişmeyeceğini anladıkları aşamadır (San Bayhan & Artan, 2011).

2.3.6. Toplumsal Cinsiyet Şema Kuramı

Sandra Lipsitz Bem tarafından geliştirilen kuram, sosyal öğrenme ve bilişsel gelişim kuramlarının temel görüşlerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur (Bem, 1981). Kuram, cinsiyet tipleştirilmesinin öğrenilmiş olduğunu belirtir. Kurama göre çocuğun toplumsal cinsiyet şeması, toplumun kadın ve erkeği tanımlayışına göre şekillenir. Çevre tarafından toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili verilen uyarıcıların niteliği, çocuğun şemasını etkiler (Dökmen, 2021).

Kurama göre, çocuğun erkeksi ve kadınsı özellikleri tanıması ile çocuk cinsiyeti ayrıştırmaya başlar. Çevrenin de etkisiyle erkeksi ve kadınsı özellikleri tanıyarak bunlarla ilgili bilgiyi kodlayıp organize etmeye hazır hale gelir. Toplumsal cinsiyet şeması, çocuğun iki cinsiyet arasındaki ayrımı yapabilmesi ve bazı değişmezliklere sahip olduğunu fark etmesi, kendi cinsiyetini tanıyabilmesi ile başlar. İlkel cinsiyet şemasının gelişmesiyle

çocuk, kendi cinsiyetinden oyun arkadaşlarını ve cinsiyetine uygun kalıp yargısal davranışları tercih etmektedir (Boyd & Bee, 2012).

Kuramda ayrıca kişilerin cinsiyet rolü özelliklerine değinilir. Maskülen ve feminen cinsiyet özelliklerine sahip, cinsiyet temelli kişiler, bilgiyi cinsiyete göre değerlendirirler. Bu insanlar, toplumsal cinsiyete yönelik daha kalıp yargısal düşünürler. Androjenik cinsiyet özelliğine sahip kişiler, daha eşitlikçi ve esnek bakış açısına sahiptir. Androjenik kişiliğe sahip bir erkek, baleden zevk almada sakınca görmezken cinsiyet temelli bir erkek bunun kadınlara yönelik bir sanat olduğunu düşünür (Burger, 2006; Spance & Helmreich, 1981).

2.4. Toplumsal Cinsiyet Gelişimini Etkileyen Faktörler

Toplumsal cinsiyet gelişimine etki eden faktörlerden; aile, arkadaş grupları, okul, öğretmenler ve ders kitapları, medya, hikâyeler ve masallar aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

2.4.1. Aile

Bireyin kişilik gelişimi, ailede başlamakta, toplumsal norm ve değer yargıları bireye ilk olarak ailede aktarılmaktadır (Kaçar, 2019). Bireyin ilk sosyalleştiği ortam ailedir. Sosyalleşme ile birlikte bireyin cinsiyete ait özellikleri öğrendiği ortam olan aile, toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde de önemli rol oynar (Başçı, 2016).

Ebeveynlerin, farkında olarak veya olmayarak, çocuklarının toplumsal cinsiyete uygun özellikler kazanmalarını beklediği, bu beklentilerin ebeveynlerin çocuğa yaklaşımlarını etkilediği bilinmektedir (Yağan Güder, 2014). Ebeveynler, her iki cinsiyetten çocuğa eşit davrandıklarını söyleseler de, bebeğin cinsiyetini öğrendikten sonra, cinsiyetle uyumlu (kız çocukları için pembe, erkek çocuk için mavi renk vb.) eşyalar seçmekte, bebeğin cinsiyetine göre bazı kararlar almaktadırlar. Çocuklara hitap şekli de cinsiyete göre değişmektedir. Erkek çocuk, spor müsabakasında başarılı olduğu zaman takdir edilip güç ile ilgili övgü

alırken ağladığı zaman sert bir şekilde uyarılır ve çeşitli yergi sözleriyle karşılaşır. Kız çocukları ise giyimlerine özen gösterdikleri, elbise, etek gibi giysiler giydiği zaman takdir edilirken giysilerini kirlettiği zaman olumsuz tepkilerle karşılaşır (Çelik Demirtaş, 2019; Sabuncuoğlu, 2006). Ev içinde erkek çocuklara fiziksel güç gerektiren sorumluluklar verilirken kız çocuklara yemek yapma, temizlik gibi sorumluluklar verilmektedir. Erkek çocuklar daha bağımsız yetiştirilirken kız çocuklar daha denetimli yetiştirilmektedir (Kaçar, 2019).

2.4.2. Arkadaş Grupları

Çocukta toplumsal cinsiyetin gelişmesinde rol oynayan etkenlerden biri de arkadaş gruplarıdır. Ailede öğrenilen cinsiyet rolleri, girilen arkadaş ortamlarında pekiştirilir. Okul öncesi ve ilkokul döneminde çocuklar, genellikle kendi cinsiyetlerine uygun olduğunu düşündükleri davranışları onaylarken uygun olmayan davranışlara tepki gösterirler. Oyunlarda kız oyunu erkek oyunu ayrımı yaparlar. Kızların oyunları düzenli ve daha az rekabet içerirken, erkeklerin oyunları rekabet ve güç içermektedir. Çocuklar, kendi cinsiyetinden olan çocuklarla oynamayı tercih eder ve kendi cinsiyetinden olan çocuğu, karşı cinsiyetin oynadığı oyunları oynamaması için uyarır (Çelik Demirtaş, 2019; Yıldız, 2019; Yögeç, 2006).

2.4.3. Okul, Öğretmenler ve Ders Kitapları

Okula başlama çağına kadar çocuğun gelişimi üzerinde, aile ve yakın çevre etkiliyken okula başlamayla birlikte okul çevresi ve öğretmenler de etkili olmaya başlar (Başcı, 2016). Okullar, çocuklar için aileden sonra gelen, en önemli sosyalleşme ortamlarıdır (Çelik Demirtaş, 2019; Vatandaş, 2007). Okullarda takip edilen müfredat, ders kitapları, öğretmenlerin tutum ve davranışları, toplumsal cinsiyetin gelişiminde önemli rol oynar

(Vatandaş, 2007). Okullardaki uygulamalar, toplumun beklentilerine uygun bireyler yetiştirmeye yönelik düzenlenmiştir (Çelik Demirtaş, 2019).

Okul yaşantısında, çocuk üzerinde en büyük etkiye sahip kişi öğretmendir ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını aktaran kişilerdendir (Kaçar, 2019). Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı "Eğitim Çıktılarında Cinsiyet Farklılıkları: Avrupa'da Alınan Tedbirler ve Mevcut Durum" raporunda, öğrencilere eşit davrandıklarını belirtmeler de öğretmenlerin, kızlarda pasif, bağımlı, uyumlu davranışları desteklerken erkeklerde bağımsız ve bireysel davranışları destekledikleri belirlenmiştir (Avrupa Komisyonu, 2010). Okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyet rol özellikleri, sosyalleşmeleri ve eğitim süreçlerinin incelendiği bir çalışmada, okulda çocukların belirgin bir şekilde cinsiyetçi tutum sergiledikleri, bu durumun öğretmenler tarafından bazen bilinçli bazen de bilinçsiz olarak desteklendiği görülmüştür (Yağan Güder, 2014).

Okullarda cinsiyet kalıp yargılarını etkileyen bir başka unsur da, ders kitaplarıdır. Ders kitaplarında yer alan görseller ve metin içerikleri, özellikle kimlik gelişimi henüz tamamlanmamış, bireyler üzerinde yönlendirici etkiye sahiptir (Başcı, 2016). Ders kitaplarındaki toplumsal cinsiyet olgusunun incelendiği çalışmalara bakıldığında, kitaplarda, erkeklerin kızlardan daha fazla gösterildiği, yemek yapma, temizlik vb. ev işlerinden kadının, ev dışında çalışma ve güç gerektiren işlerden erkeklerin sorumlu olduğu; kadının edilgen erkeğin ise etkin rollerde olduğu görülmüştür (Gümüsoğlu, 2008; Yorgancı, 2008).

2.4.4. Medya

Medya, diğer bir deyişle kitle iletişim araçları, gazete, dergi, radyo, televizyon, internet gibi, tek seferde çok sayıda insana ulaşabilen araçlardır (Bayraktar, 2019). Kitle iletişim araçları sayesinde pek çok bilginin yayılmasıyla birlikte çeşitli görüş ve düşünce de geniş kitlelere empoze edilir (Çelik Demirtaş, 2019). Çocuğun günlük hayatta edindiği bilgiler, kitle iletişim araçlarıyla pekiştirilir (Arslan, 2004).

Kitle iletişim araçları arasında en etkili araçlardan televizyonda yayınlanan programlarda ve reklam filmlerinde, geleneksel cinsiyet rolleriyle uyumlu görüntüler olduğu dikkat çekmektedir (Atış, 2010; Uluyağcı & Yılmaz, 2007). Çocuklar, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin birçok bilgiyi televizyondan öğrenmektedir (Çelik Demirtaş, 2019).

Çocukların izlemekten en çok keyif aldıkları çizgi filmler de, toplumsal cinsiyete ilişkin pek çok bilgi aktarmaktadır (Gündüz Kalan, 2010). Çizgi film karakterleri incelendiğinde, giyim tarzları ve kıyafet renklerinin, saçlarının, davranışlarının toplumsal cinsiyet ile uyumlu olduğu görülmektedir. Çocukların, kendi cinsiyetleri ile uyumlu karakterlerle özdeşim kurduğu ve bu şekilde toplumsal cinsiyet rollerini farkında olmadan içselleştirdikleri düşünülmektedir (Yağan Güder, 2014).

2.4.5. Hikâyeler ve Masallar

Okul öncesi dönemde tercih edilen hikâye ve masal kitaplarının toplumsal cinsiyet açısından incelendiği çalışmalar (Gayberi, 2019; Gündüz Şentürk, 2015; Köseleler, 2009; Salman Erden, 2019; Temellioğlu, 2022) sonucunda, kitapların toplumsal cinsiyet ile uyumlu içeriklere sahip oldukları görülmüştür. Kitaplarda kadın karakter yemek yapma, temizlik, çocuk bakımı vb. görevleri üstlenirken erkek karakter para kazanan, tamirat işleriyle ilgilenen, gazete okuyan rollerdedir. Kız çocuklar annelerine mutfak ve temizlik işlerinde yardım eden, bebeklerle oynayan, kardeşlerinin bakımına destek olan rollerde görülürken erkek çocuklar annelerine alışverişte yardım eden, problem çözme becerisine sahip, bilgi veren rollerde görülmektedir (Köseleler, 2009). Masal kitaplarında ise erkekler, kurtarıcı, kahraman iken kadınlar, kurtarılmaya muhtaç, zayıf karakterler olarak karşımıza çıkmaktadır (Sezer, 2014). Hikâye ve masal kitapları aracılığıyla toplumsal cinsiyet rolleri pekiştirilerek içselleştirilmektedir.

2.5. Toplumsal Cinsiyet Algısının Gelişiminde Okul Öncesi Öğretmeninin Rolü

Toplumsallaşma, kişiler arası ilişkiler yoluyla çeşitli değer ve düşüncelerin aktarıldığı etkileşim sürecidir. Toplumsallaşma süreci aile ile başlar, çocuğun okul yaşamına başlamasıyla birlikte bu sürece okul ve öğretmenler de dâhil olur (Bahtiyar Karaçıl, 2020; Şıvgın & Deniz, 2017a).

Toplumsallaşma ile aktarılan toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde aileden sonra en çok etkiye sahip çevre, okul yaşamının ilk basmağı olan okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bu çevrenin en önemli parçası ise okul öncesi öğretmenidir. Okula başlamasıyla birlikte çocuk, rol model aldığı anne babasının yerine öğretmenini koymaya başlar. Öğretmen; çocuklara sınıf içi uygulamalar, tutum ve davranışlar yoluyla toplumsal cinsiyet rolleri hakkında çeşitli mesajlar iletir (Erden, 2004; Yıldız, 2019; Younger & Warrington, 2008).

Öğretmenler, çoğunlukla farkında olmadan, toplumsal cinsiyete yönelik tutum ve değerlerini, hazırladıkları eğitim programları, sınıf içi süreçlerde kullandıkları materyaller, oluşturdukları sınıf rutinleri ve bu rutinlerde yaptıkları görev dağılımları, planladıkları etkinlik süreçleri ve yine bu süreçlerde çocuklara verdikleri roller ile aktarırlar. Sınıftaki öğrenme merkezlerinin düzenlenme şekli, çocukların bu merkezlere nasıl yönlendirildiğı, merkezlerde oynayan çocuklarla öğretmenin kurduğı sözlü ve sözsüz iletişimin şekli ve süresi, toplumsal cinsiyetin pekişmesinde rol oynar (Tantekin Erden, 2016). Örneğın, kız çocuklarının çoğunlukla dramatik oyun ya da sanat merkezi gibi merkezlere yönlendirilirken erkek çocuklarının blok ya da fen merkezi gibi merkezlere yönlendirilmesi; öğretmenlerin cinsiyetine uygun merkezlerde oynayan çocuklarla daha olumlu ve uzun süre iletişim kurması, çocukların toplumsal cinsiyetle ilgili kalıpyargıları içselleştirmelerini sağlar.

Öğretmenlerin tutumları, çocukların farklı alanlardaki performans ve kendine güvenlerini etkiler (Frawley, 2005). Örneğın, sayısal beceri gerektiren alanda çalışan kız çocuğın, aynı alanda çalışan erkek çocuk ile öğretmenin daha çok ilgilendiğini gözlemlemesi, bu alanın kızlar için uygun olmadığı sonucuna ulaşmasına ve buna bağılı olarak sayısal alandaki etkinliklerde daha geri planda durmayı tercih etmesine neden olabilir.

Çocukların sınıf içindeki olumlu davranışlarının ödüllendirilmesi sürecinde öğretmenler tarafından seçilen ödül türleri (kız çocuklara toka, bebek vb. verilirken erkek çocuklara araba, yapboz vb. tercih edilmesi) ya da verilen ödüllerin renkleri ve bu ödüllerdeki görseller (kız çocuklara pembe, erkek çocuklara mavi renk ağırlıklı veya kız çocuklara çiçekli, kız görselli; erkek çocuklara araba, futbol vb. görselli ödüller tercih edilmesi) çocuklardaki toplumsal cinsiyet algısını pekiştiren bir başka unsurdur (Tantekin Erden, 2016).

Cinsiyetçi yaklaşıma göre, okul öncesi öğretmenliği, kadınlara uygun olduğu düşünülen bir meslektir. Bu nedenle, erkek okul öncesi öğretmeni azınlıktadır (Anlıak, 2004). Cinsiyet rollerinin zaman içinde değişmesiyle birlikte iş yaşamında kadın ve erkeklerin üstlendikleri rollerde değişimler gözlenmekte ve bu sayede erkek okul öncesi öğretmenlerinin sayısında artış görülmektedir. Mesleki olarak cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının çocuklardaki toplumsal cinsiyet algısını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Filiz Ünser, 2019).

2.6. İlgili Araştırmalar

2.6.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Akgül (2022) araştırmasında X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmaya; X kuşağından (42-56 yaş aralığında) 84, Y kuşağından (22-41 yaş aralığında) 208 ve Z kuşağından (14-21 yaş aralığında) 151 olmak üzere toplam 443 kişi katılmıştır. Veriler “Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ)” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda üç kuşağın da genel olarak eşitlikçi tutuma sahip olduğu, ölçek alt boyutları incelendiğinde X kuşağı bireylerin Y ve Z kuşağı bireylere göre daha geleneksel tutuma sahip olduğu, Y ve Z kuşağı arasında ise anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Özen, Baysan, Koyunoğlu ve Yükselen (2022), 3-6 yaş resimli öykü kitaplarındaki kadın ve erkek karakterleri mesleki açıdan incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın örneklemini 3-6 yaş grubu çocuklara yönelik olma ve mesleğe yer verilmiş olma kriterlerine uyan, 27

farklı yayınevinden toplam 100 kitap oluşturmaktadır. Veriler “Kitap İnceleme Formu” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda kitaplarda yer alan karakterlerin toplumsal cinsiyet kalıpyargılarıyla örtüşen mesleklere sahip olduğu; doktor, esnaf, şoför, pilot, polis, astronot, çiftçi mesleklerinin daha çok erkekler tarafından; öğretmen, sekreter, postacı, sanatçı mesleklerinin daha çok kadınlar tarafından; hemşire ve ev hanımı mesleklerinin ise sadece kadınlar tarafından icra edildiği görülmüştür. Ayrıca karakterlere verilen mesleki rollerin yazarın cinsiyeti ve yaşadığı ülkeden etkilenmediği bulgular arasındadır.

Uysal (2022), araştırmasında 60-66 aylık çocukların toplumsal cinsiyete dayalı görüşlerini incelemiş ve karşılaştırmıştır. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa ili, Haliliye ve Harran ilçelerindeki resmi anaokulu ve anasınıfına devam eden; bir engeli bulunmayan ve tipik gelişim gösteren; 150’si Haliliye, 150’si Harran ilçelerinden olmak üzere toplam 300 çocuk oluşturmıştır. Veriler “Çocuk Demografik Bilgi Formu” ve “Çocukların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Görüşlerini Değerlendirme Aracı” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda merkez ilçe Haliliye’de yaşayan çocukların Harran’da yaşayan çocuklara göre daha düşük toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına sahip olduğu görülmüştür. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının ailenin demografik yapısından etkilendiği; az kardeşe sahip, ilk ya da son çocuk olan, çekirdek ailede yaşayan; ebeveynleri orta yaş grubundan, eğitim düzeyi yüksek ve esnaf, memur gibi bir mesleğe sahip çocukların daha düşük toplumsal cinsiyet kalıpyargısına sahip oldukları da bulgular arasındadır.

Şahin (2021), TÜBİTAK Popüler Bilim Yayınları’nın 3-6 yaş grubu için basılmış kitaplarını toplumsal cinsiyet açısından incelemiştir. Betimsel türdeki araştırma kapsamında 11.01.2021-01.02.2021 tarihleri arasında, TÜBİTAK resmi internet sitesinde satılan, 3-6 yaş grubuna yönelik hazırlanmış 41 adet resimli çocuk kitabı incelenmiştir. Seçilen kitaplar; kitabın başlığı, kitap kapağında yer alan karakterler, kitabın ana karakteri, kitapta yer alan karakterlerin cinsiyet dağılımı; karakterlerin dış görünüşleri, tasvir edildikleri mekân, rolleri, eylemleri, kullandıkları araç-gereçler ve yazılı tasvir edilişleri içerik analizi ve betimsel

analiz yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda karakterlerin meslekleri, eylemleri ve bulundukları mekânlar açısından kalıpyargıların karşısı örnekler bulunmakla karakterlerin ve ana karakterin cinsiyet dağılımı, karakterlerin dış görünüşleri, rolleri, eylemleri ve karakterlerin yazılı tasvirlerinin toplumsal cinsiyet kalıpyargılarıyla uyumlu olduğu görülmüştür.

Gündoğan (2021), öğretmen adaylarının demokratik değer algıları ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin okul öncesi öğretmenliği ve sınıf öğretmenliği programlarında öğrenim gören 349 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veriler; “Öğretmen Adayları Demokratik Değerleri Ölçeği” ve “Öğretmen Adayları Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının; demokratik değer algılarının yüksek düzeyde olduğu, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip oldukları, demokratik değer algılarının cinsiyete göre farklılaşmazken toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaştığı (kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları), demokratik değer algıları arttıkça toplumsal cinsiyet rolüne yönelik tutumlarının da eşitlikçi yönde arttığı görülmüştür.

Bilgiz Öztürk, Balcı ve Ay (2021), okul öncesi öğretmen adaylarının sahip oldukları toplumsal cinsiyet rolleri ile mesleklerine yönelik öz yeterlik inançlarını incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu 5 Mart-2 Nisan 2018 tarihleri arasında; Atatürk, Gazi, Kafkas ve Yüzüncü Yıl Üniversitelerinin Okul Öncesi Eğitimi programında öğrenim gören 670 öğretmen adayı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği”, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnançları Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda eşitlikçi cinsiyet rollerinin, mesleki öz yeterlik inançlarını pozitif yönde yordadığı; eşitlikçi rolün öğretmen adaylarının öz yeterlikleriyle daha yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.

Erbek (2021), öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algıları ve kadın yöneticilere karşı tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 yılında Siirt ili merkez ve ilçelerindeki kadın yöneticilerin bulunduğu kamu okullarında görev yapan 445 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada veriler, “Çelişik Duygulu Cinsiyet Ölçeği” ve “Kadın Yöneticilere Karşı Tutum Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların kadın cinsiyetine karşı olumsuz cinsiyetçi yaklaşıma sahip oldukları ve kadına karşı olumsuz tutuma sahip katılımcıların kadın yöneticilere karşı da benzer tutuma sahip olduğu görülmüştür.

Şen (2020), okul öncesi dönem çocukları tarafından izlenen çizgi filmleri toplumsal cinsiyet açısından incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Uşak il merkezinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı anasınıfında öğrenim gören 344 çocuk, 324 anne ve araştırmaya katılan çocuklar tarafından en çok izlenen beş çizgi film (Keloğlan Masalları, Niloya, Rafadan Tayfa, Pepe ve Heidi) oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, çocukların bir çizgi filmi, en çok, içeriği nedeni ile sevdiği, çizgi filmdeki karakterleri etkinlik ve becerileri nedeni ile sevdiği; annelerin çocuklarının izlemesini istemediği çizgi filmlerin şiddet içeren çizgi filmler olduğu görülmüştür. Ayrıca incelenen çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıpyargıları barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bahtiyar Karaçil (2020) araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarını çeşitli faktörlere göre incelemiştir. Betimsel türdeki araştırma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim dönemi güz yarısında Samsun ili Atakum, İlkadım, Canik ve Tekkeköy ilçelerindeki resmi ve özel okul öncesi kurumlarında çalışan 405 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algılarının eşitlikçi yönde olduğunu göstermiştir. Ayrıca bekâr; çocuğu olmayan; geliri giderden az olan; mesleği seçme nedeni “Eğitimi aldığım için zorunlu olarak seçtim.” diyenlerin; mesleğin kadına uygunluk durumuna, öğrencilerin gelişimi açısından okul öncesi öğretmenlerinin kadın olması gerektiğine, “Kız öğrenciler doğaları gereği daha sakin, erkek

öğrenciler ise daha haşarıdır.” görüşüne “Katılmıyorum” yanıtı veren katılımcıların ölçekten daha yüksek puan aldıkları bulunurken çalışma yılı ve çalışılan kurum ile toplumsal cinsiyet algı düzeyi arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Bayraktar ve Yağan Güder (2019), okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ve eleştirel düşünme eğilimleri ilişkisini inceledikleri araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde İstanbul ilinde bulunan üç vakıf üniversitesinde öğrenim gören 512 okul öncesi öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Veriler, Demografik Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ve Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Betimsel türdeki araştırma sonucunda katılımcıların genel olarak toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının eşitlikçi olduğu, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile eleştirel düşünme eğilimi arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Filiz Ünser (2019), öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Anadolu Üniversitesi’nin Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde okuyan 1. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve “Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutuma sahip olduğu; ölçekten, kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre, dördüncü sınıf öğrencilerin birinci sınıf öğrencilerine göre, ortaokul veya lise döneminde ailesinin yanında kalanların yurtda kalanlara göre daha yüksek puan aldıkları; katılımcıların yaşları büyüdükçe, annelerinin öğrenim düzeyi arttıkça ölçekten aldıkları puanların da arttığı görülmüştür. Ayrıca katılımcıların doğum yeri, öğrenim gördükleri program, yerleşim yeri, baba öğrenim düzeyi, anne-baba meslek türü ve kardeş türü ile toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı da bulgular arasındadır.

Çallıoğlu’nun (2019), öğretmenlerin toplumsal cinsiyet, erkeklik ve kadınlık tanımları ile ilgili yaptığı çalışmada, öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet, cinsiyet, kadınlık ve erkeklik,

cinsiyet ayrımcılığı ve şiddet konularına ilişkin görüş ve tutumlarının neler olduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Betimsel türdeki çalışmanın örneklemini, Antalya ili Aksu ilçesinde görev yapan sekiz kadın ve sekiz erkek toplam on altı yönetici ve öğretmenden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların çoğunluğunun toplumsal cinsiyet ile ilgili eğitim almadığı, cinsiyet kavramı hakkında daha fazla bilgi sahibiyken toplumsal cinsiyet kavramını tam olarak bilmedikleri, toplumsal cinsiyet rollerini benimseyerek pekiştirdikleri ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı farkındalıklarının çok düşük olduğu, sınıf içi uygulamalarda cinsiyetçi davranmadıklarını söyledikleri de öğrencileri görevlendirmede toplumsal cinsiyet rollerinin ön plana çıktığı, öğretmenlerin kendi aralarında cinsiyetçi yaklaşımın olmadığını söylemekle birlikte sohbet konularındaki farklılıktan dolayı ayrı gruplar halinde oturdukları, aile reisi kavramına katılmadıkları ve aile içindeki kararların ortak ve konu hakkında tecrübeye sahip olan tarafın önerileri doğrultusunda ortak alınmasını savundukları, şiddetin hiçbir türünü doğru bulmadıkları ve kadının toplumdaki konumunu iyi olarak değerlendirmedikleri görülmüştür.

Deniz ve Güven (2019), okul öncesi dönem çocukları ve annelerinin cinsiyet rolleri kalıpyargılarını incelemişlerdir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubu Ankara ili Bahçelievler semtinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir anasınıfına devam eden, 65-74 aylık 10 çocuk ve annesinden oluşmuştur. Veriler Demografik Bilgi Toplama Formu ve “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı” kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda hem çocuklarda hem de annelerinde cinsiyet rolleri kalıp yargılarının olduğu, çocukların cinsiyet rolleri kalıp yargılarının annelerinden daha fazla olduğu görülmüştür.

Menekşe (2019), çalışmasında ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının 3-6 yaş grubu çocuklarının oyuncak tercihlerine ve cinsiyet kalıp yargılarına etkisini incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan farklı semtlerdeki üçü devlet, dördü özel toplam yedi farklı anaokuluna 2018-2019 eğitim öğretim

yılı g z döneminde devam eden, 3-6 yaş arası 100  ocuk ve ebeveyni oluşturmuştur. Veri toplama sürecinde  ocuklara “Cinsiyet Kalıp Yargı  l eği” uygulanmış ve “ ocuk Gözlem Formu” doldurulmuş; ebeveynlere ise “Kişisel Bilgiler Formu” doldurtulmuş ve “Toplumsal Cinsiyet Algısı  l eği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının çocuklardaki cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkisi varken çocukların oynadıkları oyuncaklar üzerinde etkisi olmadığı; ebeveynlerin gelir düzeyi arttıka toplumsal cinsiyet algılarının da olumlu yönde arttığı, çocukların cinsiyetlerine uygun kalıp yargıları daha çok benimsedikleri, çocuklardaki cinsiyet kalıp yargılarının yaşa göre değişmediği g r lm ştur.

Söylemez (2019), okul öncesi eğitime devam eden çocukların toplumsal cinsiyet algılarını resimlerle incelemiştir. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu, Manisa ilinde 2018-2019 eğitim  ğretim yılında bir anaokuluna devam eden 30 kız, otuz erkek olmak üzere toplam altmış  ocuk oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “ ocuk Gözüyle Anne-Baba Soru Formu” ve “Bir Adam  iz Testi” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, çocukların, cinsiyet rollerine ilişkin, ataerkil toplum yapısının kalıp yargılarına sahip oldukları g r lm ştur.

Aydemir (2019), toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı medya okuryazarlığı eğitiminin  ğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarına etkisini incelemiştir. DeneySEL türdeki araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim  ğretim yılı bahar döneminde Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce  ğretmenliği bölümü ikinci sınıf  ğrencisi olan 61  ğretmen adayı oluşturmuştur. Katılımcıların devam ettikleri sınıflar iki deney, bir kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırmada  ğretmen adaylarına yönelik hazırlanan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Medya Okuryazarlığı” eğitimi bir deney grubuna ve “Medya Okuryazarlığı” eğitimi diğer deney grubuna beş haftalık bir süreçte uygulanmıştır. Araştırmanın nicel verileri “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Medya Okuryazarlığı Düzey Belirleme  l eği” ve “Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum  l eği”; nitel verileri ise “Toplumsal Cinsiyet Algısı Anket Formu”, “Medya Okuryazarlığı İlkeleri

Görüş Formu”, “Uygulanan Programlara Yönelik Öğrenci Görüşme Formu” kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların deneysel işlem öncesi ve sonrasındaki analiz sonuçları incelendiğinde genel olarak geleneksel cinsiyet kalıp yargılarına sahip oldukları; toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı medya okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı eğitimlerinin öğretmen adaylarının medyadaki cinsiyetçi mesajları analiz etme, cinsiyetçi medyaya karşı tutum, medyadaki cinsiyetçiliğe farkındalık ve duyarlılık düzeyleri üzerinde etkili olduğu; geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha eşitlikçi düzeye ulaştığı görülmüştür. Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı medya okuryazarlığı eğitimi alan katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalıklarının ve medyadaki cinsiyetçi mesajlara karşı farkındalıklarının medya okuryazarlığı eğitimi alan katılımcılardan daha fazla olduğu bulgular arasındadır.

Yıldız (2019), çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algılarına yönelik ölçek geliştirmiş ve öğretmenlerin sınıf içi toplumsal cinsiyet algılarını incelemiştir. Çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde dört ilde görev yapan 493 okul öncesi öğretmeni ile tamamlanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (OSTCAÖ)” ve demografik bilgi formu ile toplanmıştır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği toplumsal cinsiyet rolleri açısından geleneksel algıyı, düşük oluşu androjenik algıyı ifade etmektedir. Betimsel türdeki araştırma sonucunda; öğretmenlerin, androjenik algıya sahip oldukları; %89,2’snin toplumsal cinsiyete ilişkin hiçbir faaliyete katılmadıkları; meslekteki kıdemleri arttıkça ölçek puanlarının yükseldiği bulunurken herhangi bir eğitim faaliyetine katılma durumu ve sınıflarındaki çocuk sayısı ile ölçek puanı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Koyuncu Şahin, Esen Çoban ve Korkmaz (2018) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ve Türk eğitim sistemindeki yerine dair bakış açıları ve bu konuda okullarda yaşadıkları deneyimler incelenmiştir. Çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılı güz döneminde Ankara ilinde bulunan bir devlet

üniversitesinde okul öncesi öğretmenliği lisans eğitimi alan 16 öğretmen adayı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Betimsel türdeki araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini “Kadın ve erkeğin eşit fırsatlara sahip olması.” olarak tanımladığı, Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesinden çok önünde engel olduğunu belirttikleri, okul öncesi eğitim kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği açısından olumsuz durumlarla daha çok karşılaştıkları, eğitim sisteminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmadığını düşündükleri, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için medya araçlarının ve devlet tarafından yürütülen kampanyalar ile halk eğitimlerinin yapılmasını önerdikleri görülmüştür.

Şıvgın ve Deniz’in (2017b) cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına etkisini incelemişlerdir. Araştırmanın çalışma grubu Kocaeli ili, Darıca ve Gebze ilçelerinde 2013-2014 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı anasınıfına devam eden 60-72 aylık 40’ı deney grubu 40’ı kontrol grubu olmak üzere toplam 80 çocuktan oluşmuştur. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından hazırlanan “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları Ölçme Aracı” kullanılarak toplanmıştır. Deneysel türdeki araştırmanın sonucunda eğitim öncesinde hem deney hem de kontrol grubundaki çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına sahip oldukları, eğitim sonrasında ise deney grubundaki çocukların son test puanlarının eşitlikçi yönde farklılaştığı görülmüştür.

Alabay ve Yağan Güder (2015), çocukların en çok izlediği oyuncak reklamlarını toplumsal cinsiyet mesajları açısından incelemişlerdir. Betimsel türdeki araştırma kapsamında 2014 yılında en çok izlenen 49 oyuncak reklamı ele alınmıştır. Araştırmacılar; reklam videolarında toplumsal cinsiyetle bağlantılı olduğu düşünülen unsurları not etmiş, alınan notları belli kategoriler altında toplayarak bir form oluşturmuşlardır. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan form kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; kızlara yönelik oyuncak reklamlarında kız oyuncu, kadın seslendirici, mor-pembe renkler ve

yumuşak tempoda müziklere; erkek çocuklara yönelik oyuncak reklamlarında erkek oyuncu, erkek seslendirici, kırmızı-mavi renkler ve sert müziklere yer verildiği görülmüştür. Ayrıca hem erkek hem de kız çocuklara yönelik oyuncak reklamlarında oynayan çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına uygun giydirildikleri; erkeklere yönelik oyuncak reklam metinlerinin tamamında, kızlara yönelik oyuncak reklam metinlerinin ise ¾'ünde cinsiyetçi söylemler olduğu da bulgular arasındadır.

2.6.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Graziani, Guidetti ve Cavazza (2021), okul öncesi çocukların açık ve örtük gıda-cinsiyet kalıp yargılarını, kalıplaşmış gıda beğenilerini ve bu kalıp yargıların aktarılmasında annenin etkisini incelemişlerdir. Çalışma dört altı yaş arasında 137 İtalyan çocuk ve anneleri ile yürütülmüştür. Veriler, annelere; demografik bilgilerini, gıdaya karşı cinsiyet kalıp yargılarını ve yeme alışkanlıklarını belirlemeye yönelik anket uygulanarak; çocuklara ise yemekler ile kadın ve erkek yüzlerini ilişkilendirdikleri test (IAT), müşterilerin ne yiyeceğine garsonun karar verdiği “Garson oyunu” oynatılarak toplanmıştır. Betimsel türdeki araştırma sonucunda erkek çocukların eti erkeklerle, sebzeleri kadınlarla örtük olarak ilişkilendirdikleri ve erkeksi yiyecekleri tercih ettikleri; kız çocuklarının ise böyle bir kalıp yargıya sahip olmadığı; hem erkek hem de kız çocuklarının açık olarak kalıp yargıya sahip olmadıkları; annelerin tutumlarının çocukların açık kalıp yargılarını kısmen etkilerken örtük kalıp yargılarını etkilemediği görülmüştür.

Doni (2021) araştırmasında okul öncesi çocuklarının çeşitli mesleklere karşı cinsiyet kalıp yargılarını keşfetmeyi ve geleneksel olmayan uyarıcılar sonrasında önyargılarının değişip değişmediğini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma, Yunanistan'ın Preveza şehrinde anaokuluna giden dört altı yaş arası 10'u erkek 11'i kız olmak üzere toplam 21 çocuk ile yürütülmüştür. Veri toplama sürecinin ilk aşamasında çocuklara inşaat işçisi, anaokulu öğretmeni, polis memuru, pilot, tır şoförü, astronot, futbol hakemi ve gemi kaptanı

mesleklerinin kadınlara mı erkeklere mi yoksa her iki cinsiyete de mi uygun olduğu sorulmuştur. İkinci aşamada; çocuklara kadınların kalıp yargıların aksi mesleklerde çalıştığı bir belgesel izletilmiştir. Üçüncü aşamada ise ilk aşamadaki uygulama tekrar edilerek çocukların görüşleri tekrar alınmıştır. Deneysel türdeki araştırma sonucunda; inşaat işçisi, anaokulu öğretmeni, polis memuru ve astronot mesleklerine karşı görüşlerde anlamı değişiklikler olmadığı; çocukların büyük çoğunluğunun belgeseli izlemeden önce de polis memuru ve anaokulu öğretmeni mesleklerini her iki cinsiyet için uygun buldukları; kamyon şoförü mesleğine karşı görüşlerde anlamlı farklılık olduğu, başlangıçta futbol hakemi mesleğinin erkekler için olduğu görüşüne sahip çocuk sayısı 18 iken belgesel sonrası sayının 12 çocuğa düştüğü, gemi kaptanı ve pilot mesleklerinin “Erkekler için uygun” olduğu görüşünden “Her iki cinsiyet için uygun” görüşüne doğru kayma olduğu görülmüştür.

Gonzalez, Block, Oh, Bizzotto ve Baron (2021), araştırmalarında üç yedi yaş arası çocuklarda örtük cinsiyet kalıp yargılarını ölçmeyi amaçlamışlardır. Betimsel türdeki araştırmada veriler Okul Öncesi İşitsel Stroop (PAS) kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama sürecinde çocuklara erkek için kalıplaşmış, kadın için kalıplaşmış ve yansız sözcükler dinletilmiş; çocuklardan üzerinde kız ve erkek görselleri bulunan butonlara basarak sözcükleri söyleyenin cinsiyetini belirlemeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda sesin cinsiyeti ile söylenen sözcüğün kalıp yargısal olarak uyumlu olduğu durumlarda çocukların daha hızlı cevap verdikleri görülmüştür. Bu sonuç, çocukların üç yaşından itibaren örtük cinsiyet kalıp yargılarına sahip olduğunu göstermektedir.

Rogošić, Maskalan ve Krznar (2020), okul öncesi öğretmenlerinin sosyodemografik özellikleri ve kişisel cinsiyet ayrımcılığı deneyimlerinin çocukların cinsiyet rollerine karşı tutumları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Betimsel türdeki çalışma Hırvatistan’ın başkenti Zagreb’de 481 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Veriler, öğretmenlerin; doğum yılını, mesleki kıdemini, dini görüşünü ve 18 yaşına kadar yaşadıkları yerleşim yeri türünü belirlemeye yönelik form; öğretmenlerin, çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek için beşli likert tipinde altı ifadeden oluşan anket ve çocukluk

döneminde cinsiyet ayrımcılığına yönelik kişisel deneyimlerini belirlemek için dörtlü likert tipinde dört ifadeden oluşan anketler kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda çocukluğunda cinsiyet ayrımcılığı yaşayan okul öncesi öğretmenlerin kız ve erkek çocuklara yapılan ayrımcılığın daha fazla farkında oldukları; kendisini dindar olarak tanımlayan okul öncesi öğretmenlerin cinsiyet kalıp yargılarının daha fazla olduğu görülmüştür.

Meland ve Kaltvedt (2019) tarafından yapılan “Anaokulunda toplumsal cinsiyet takibi” isimli çalışmanın amacı okul öncesi öğretmen adaylarının gözlemlerine göre okul öncesinde cinsiyet rollerinin nasıl dışa vurulduğunu belirlemektir. Betimsel türdeki araştırma verileri Norveç’te 40 okul öncesi öğretmenliği son sınıf öğrencisinin 20 anaokulunda üç hafta süreyle yaptıkları gözlemlerden toplanmıştır. Araştırma sonucunda anaokulunda çalışan personelin çocukların özelliklerini vurgularken toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına uygun cümleler kurdukları; cinsiyetine dış görünüme sahip çocukların personel tarafından olumlu tepkiler alırken uymayan çocukların personeller arasında tepkilere ve çocuğun cinsiyeti açısından belirsizliğe neden olduğu, gerekli durumlarda öz bakım alanında hem erkek hem de kız çocuklardan yardım istense de kız çocukların daha çok teşvik edildiği, erkek çocuklara kız çocuklara göre daha çok ilgi gösterildiği görülmüştür. Personelin cinsiyet kalıp yargılarını destekler davranış ve söylemlerine karşı çocukların cinsiyet kalıp yargılarına uymayan davranışlar sergiledikleri de bulgular arasındadır.

Golden ve Jacoby (2018) tarafından yapılan “Prensesçilik oynamak: okul öncesi kızların Disney medyasındaki cinsiyet kalıp yargıları yorumları” adlı çalışmada kızların prenseslere ilişkin algıları, Disney medyasında yer alan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına ilişkin farkındalıkları ve Disney prenseslerini ve hikâyelerini oyunlarına nasıl dâhil ettikleri incelenmiştir. Betimsel türdeki araştırma, Amerika’nın New England kırsalında yaşayan, üç beş yaş arası çeşitli etnik kökenden gelen 31 kız çocuğun ve ebeveynlerinin (30 ebeveyn) katılımı ile yürütülmüştür. Veriler serbest oyunun gözlemi, çocuklarla bireysel olarak yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve çocukların medya kullanımı ve Disney prensesleri medyasına erişimleri hakkında ebeveynlere uygulanan anketlerle toplanmıştır.

Araştırma sonucunda çocukların ortalama olarak; haftada bir Disney prenses medyasına maruz kaldıkları, 13 Disney prenses ürününe sahip oldukları, Disney prenseslerine ait görsellerden yarısını isimleriyle tanıdıkları; kostümle oynama sürelerinin %59’unda Disney prenses kostümlerini tercih ettikleri görülmüştür. Disney prenseslerinin cinsiyetçi davranışlarının kızların oyunlarına ve prenseslerin cinsiyet kalıp yargılara bağlı bakışlarının yapılan görüşmelere yansıdığı görülmüştür.

Muasya ve Kazungu (2018) tarafından yapılan “Bitmemiş iş: Kenya, Nairobi ilçesinde devlet anaokullarındaki toplumsal cinsiyet ve pedagojik uygulamalara ilişkin öğretmenlerin görüşlerini keşfetmek” isimli çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin İngilizce öğretiminde cinsiyet ve pedagojik uygulamalara ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Betimsel türdeki araştırmanın çalışma grubunu biri erkek 14’ü kadın toplam 15 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler derinlemesine görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda İngilizce öğretmek için kullanılan şarkı, şiir, hikâye, grup çalışması etkinliklerinde cinsiyet kalıp yargılarının görünür olduğu; kadınlığa oranla erkekliğe daha fazla vurgu yapıldığı; öğretmenler çocukları karma gruplarda teşvik etseler de ailelerin çocukların rol oynama seçimlerini etkilediği görülmüştür. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin bir dereceye kadar toplumsal cinsiyete duyarlı olmalarına karşın cinsiyete duyarlı pedagojiyi nasıl kullanacakları hakkında sınırlı bilgiye sahip oldukları da bulgular arasındadır.

Shutts, Kenward, Falk, Ivergan ve Fawcett (2017) tarafından yapılan “Erken okul öncesi ortamlar ve toplumsal cinsiyet: İsveç’te toplumsal cinsiyet pedagojisinin etkileri” isimli çalışmada sosyal çevrenin okul öncesi dönem çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını nasıl etkilediği incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu üç altı yaş arası, 30’u cinsiyetten bağımsız program uygulayan, 50’si tipik program uygulayan okul öncesi kuruma giden toplam 80 çocuk oluşturmaktadır. Veriler çocuklara cinsiyet kodlaması, sosyal partner tercihleri, kalıp yargılar ve cinsiyet kimliği konularında çeşitli görevler verilerek toplanmıştır. Betimsel türdeki araştırma sonucunda cinsiyetten bağımsız program uygulayan

kurumlara devam eden çocukların kendi cinsiyetlerinden farklı cinsiyette çocuklarla oynamak istediği, toplumsal cinsiyette düşük puan aldıkları görülmüştür.

Hosseinpour ve Afghari (2016), çocuklara yönelik İran halk masallarını toplumsal cinsiyet içeriği açısından incelemişlerdir. Çalışmada 50 popüler masal araştırmacılar tarafından başlık, ana karakter, toplam karakter sayısı ve geleneksel feminen ve maskülen kalıp yargılar içeren ifadelerin bulunduğu toplam 31 maddeden oluşan formun doldurulmasıyla incelenmiştir. Betimsel türdeki araştırma sonucunda erkek karakter sayısının kadın karakter sayısından daha fazla olduğu; erkek karakterlerin bağımsız, mantıklı, güçlü, cinsel olarak saldırgan, başarılarından dolayı çekici; kadın karakterlerin ise itaatkâr, bağımlı, duygusal, fiziksel olarak çekici, sex objesi olarak tasvir edildiği görülmüştür.

Baker, M. S. Tisak ve Tisak (2016) tarafından yapılan “Erkekler ve kızlar ne yapabilir? Okul öncesi çocukların davranış alanlarındaki cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları” adlı çalışmada çocukların belirli aktivite, meslek, prososyal davranış ve saldırgan davranışları hangi cinsiyetle ilişkilendirdikleri incelenmiştir. Araştırma, çoğunluğu anne babasıyla birlikte, Ortabatı’da alt kırsal kesimde yaşayan, üç altı buçuk yaş arasındaki 99 çocukla yürütülmüştür. Araştırmacılar veri toplama sürecinde çocuklarla bireysel görüşme yapmış, görüşmede çocuklara kız, erkek, kız ve erkek bir arada olan kartlar ve meslekler, aktiviteler, saldırgan davranışlar ve prososyal davranışlar hakkında 24 soru kartı verilmiştir. Çocukların seçtikleri soru kartları araştırmacılar tarafından çocuğa okunmuş, çocuktan okunan sorudaki davranışı hangi cinsiyetin yapabileceğini göstermesi istenmiştir. Betimsel türdeki araştırma sonucunda meslekler konusunda kızların erkeklerden daha fazla, günlük aktiviteler konusunda hem kız hem de erkeklerin eşit derecede cinsiyet rolleri kalıp yargısına sahip oldukları; prososyal davranışlar ve saldırgan davranışlar konusunda hem kızlar hem de erkekler genel olarak eşitlikçi görüş bildirmekle birlikte kızların saldırgan davranışlar kategorisinde bulunan saç çekme davranışını erkeklere özgü bir davranış olarak belirttikleri görülmüştür.

Sonuç olarak toplumsal cinsiyete yönelik yurt içi ve yurt dışı çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların ağırlıklı olarak betimsel türde olduğu, deneysel çalışmaların ise azınlıkta olduğu görülmüştür. Çalışmaların büyük çoğunluğunun öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yürütüldüğü, çocuklarla yürütülen çalışmaların daha çok yurt dışında gerçekleştirildiği dikkat çekmektedir. Ebeveynlerle yürütülen çalışmaların diğer örneklem gruplarına göre daha az olduğu görülmüştür.

Öğretmen ve öğretmen adaylarıyla yürütülen çalışmaların sonuçları incelendiğinde çoğunlukla eşitlikçi algıya sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca literatürdeki çalışma sonuçları, çocukların toplumsal cinsiyete yönelik kalıp yargılara sahip olduklarını ve medya unsurlarının toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla uyumlu içeriğe sahip olduklarını göstermektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algılarını incelemek amacı ile yapılan araştırma tarama modelindedir. Tarama araştırması, bir grubun belirli bir konu hakkında bilgi, beceri, tutum, görüş vb. özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2020).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmaya, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Samsun ilinde MEB'e bağlı olarak görev yapan ve araştırmaya gönüllülük esasına göre katılan 386 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi, araştırmacının kolay ulaşabileceği örneklem grubundan verilerin toplanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine ait demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzdeleri (n:386)

Demografik özellikler	(f)	%
Cinsiyet	Kadın	357
	Erkek	29
Yaş	21-30	66
	31-40	192
	41-50	116
	51 ve üzeri	12
		3,1
Medeni durum	Bekâr	82
	Evli	304
Çocuk sahibi	Evet	294
	Hayır	92
Çocuk sayısı	Yok	93
	1	107
	2	151
	3	34
	4	1
		0,3
Çocukluğun geçirdiği yer	Köy	88
	İlçe merkezi	163
	İl merkezi	135
İkamet yeri	Köy	11
	İlçe merkezi	198
	İl merkezi	177
Öğrenim düzeyi	Lise	1
	Ön lisans	19
	Lisans	322
	Yüksek lisans	44
		11,4
Anne öğrenim düzeyi	Okuma-yazma bilmiyor	53
	İlkokul	243
	Ortaokul	29
	Lise	33
	Ön lisans	5
	Lisans	23
		6,0
Baba öğrenim düzeyi	Okuma-yazma bilmiyor	6
	İlkokul	170
	Ortaokul	51
	Lise	62
	Ön lisans	28
		7,3

	Lisans	64	16,6
	Yüksek lisans	2	0,5
	Doktora	3	0,8
Gelir durumu	Gelir giderden az	76	19,7
	Gelir gidere eşit	235	60,9
	Gelir giderden fazla	75	19,4
Mesleki kıdem	5 yıl ve daha az	35	9,1
	6-10 yıl	72	18,7
	11-15 yıl	165	42,7
	16 yıl ve üzeri	114	29,5
Sınıftaki çocuk sayısı	5 ve daha az	39	10,1
	6-10	75	19,4
	11-15	104	26,9
	16-20	110	28,5
	21-25	48	12,4
	26 ve üzeri	10	2,6
Toplumsal cinsiyete yönelik ders alma durumu	Evet	98	25,4
	Hayır	288	74,6
Toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim alma durumu	Evet	115	29,8
	Hayır	271	70,2

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu kadın ve evlidir. Öğretmenlerin çoğunluğu çocuk sahibidir. Öğretmenlerin %42,2’sinin çocukluğu ilçe merkezinde geçmişken, %51,3’ü ilçe merkezinde ikamet etmektedir. Öğretmenlerin %83,4’ünün öğrenim düzeyi lisans iken, öğretmenlerin annelerinin %63’ünün ve babalarının %44’ünün öğrenim düzeyi ilkökuldür. Öğretmenlerin %60,9’unun geliri giderine eşittir. Öğretmenlerin çoğunluğunun kıdemi 11-15 yıl arasında, %28,5’inin sınıfında 16-20 arası çocuk vardır. Öğretmenlerin %74,6’sı öğrenim hayatlarında toplumsal cinsiyete yönelik ders almamıştır.

3.3. Verileri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanmasında, “Demografik Bilgi Formu” ve Yıldız (2019) tarafından geliştirilmiş olan “Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından, çeşitli kaynakların taranmasıyla, çalışma grubunda yer alan okul öncesi öğretmenleri ile ilgili bilgileri toplamak amacı ile hazırlanan formda; cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu ve çocuk sayısı, çocukluğun geçtiği yerleşim yeri türü, ikamet yeri türü, öğrenim düzeyi, anne baba öğrenim düzeyi, gelir durumu, mesleki kıdem, sınıftaki çocuk sayısı, toplumsal cinsiyete yönelik ders alma durumu, toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim alma durumu hakkında sorular yer almaktadır.

3.3.2. Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (OSTCAÖ)

Yıldız (2019) tarafından geliştirilen “Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği” beşli derecelendirmeli bir ölçek olup dört alt boyut ve 42 madde içermektedir. Ölçeğin ilk alt boyutu genel toplumsal cinsiyet söylemleri 17 maddeden oluşmakta olup, “Kız çocukları daha sakin, erkek çocuklar daha fazla saldırganlık davranışı sergilerler” gibi maddeler içermektedir ve alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan 85’tir. İkinci alt boyut cinsiyet rol özellikleri 12 maddeden oluşmakta olup, “Etkinliklerde işbölümü yaparken kızlara masa silme, erkeklere sandalyeleri taşıma görevleri verilmelidir” gibi maddeler içermektedir ve alınabilecek en düşük puan 12, en yüksek puan 60’tır. Üçüncü alt boyut olan cinsiyete özgü davranışsal tepkiler 7 maddeden oluşmakta olup, “Kız çocuklar, saldırganlık, dağınıklık, hareketlilik gibi davranışlar sergilediklerinde endişe duyulmalıdır.

Bebeklerle, mutfak gereçleriyle oynayan erkek çocuklara tepki gösterilmelidir” gibi maddeler içermektedir ve alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 35’tir. Dördüncü alt boyut masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet 6 maddeden oluşmakta olup, “Hikâyelerde kadınların bir erkek kurtarıcıya ihtiyaç duymaları olağan karşılanmalıdır.” gibi maddeler içermektedir ve alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan 30’dur. Toplamda ölçekten alınabilecek en yüksek puan 210, en düşük puan 42’dir. Ölçekten alınan yüksek puan toplumsal cinsiyete ilişkin geleneksel algıya, düşük puan ise androjenik algıya işaret etmektedir.

Yıldız (2019) tarafından yapılan ölçek geliştirme çalışmasında, yapı geçerliliği için faktör analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda KMO değeri 0,875, Bartlett testi $p < .05$ için anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin güvenirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alfa, Guttman-Split Half ve Spearman-Brown güvenirlik katsayılarına bakılmıştır. Alt boyutlarda Cronbach Alfa güvenirlik katsayılarının 0,747 ile 0,859 aralığında, Guttman-Split Half değerlerinin 0,735 ile 0,844 aralığında ve Spearman-Brown değerlerinin ise 0,735 ile 0,852 aralığında olduğu ifade edilmiştir. Ölçeğin geneli için Cronbach Alfa değeri ise 0,877’dir (Yıldız, 2019).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanmasına yönelik öncelikle “Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği” için ölçek sahibi Dr. Öğrt. Üyesi Seçil YILDIZ’dan izin alınmıştır. Ardından Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsüne izin dilekçesi sunularak Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan, sonrasında Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden araştırmanın yürütülmesi için onay alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden alınan bilgilere göre, Samsun il genelinde görev yapan 1162 okul öncesi öğretmenine anket formu mail ve mesajlaşma uygulamaları kanalıyla Eylül-Kasım 2022’de ulaştırılmıştır. Ankete gönüllü olarak 386 okul öncesi öğretmeni katılım sağlamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi, SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Öncelikle, öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları

	Skewness	Kurtosis
Genel Toplumsal Cinsiyet Söylemleri	-0,225	-0,668
Cinsiyet Rol Özellikleri	1,028	1,333
Cinsiyete Özgü Davranışsal Tepkiler	0,133	-0,095
Masal ve Hikâyelerde Toplumsal Cinsiyet	-0,489	0,119
Toplam	0,498	0,62

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmada verilerin normallik dağılımlarını belirlemek amacıyla yapılan analizde basıklık (kurtosis) değeri 0,62, çarpıklık (skewness) değeri 0,498 olarak bulunmuştur. Çarpıklık ve basıklık değerinin +1,5 ile -1,5 arasında olması dağılımın normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Verilerin normal dağılım gösterdiği kabul edilerek parametrik testlerin yapılması uygun görülmüştür. Araştırmadaki ikili veriler için t-Testi ve ikiden fazla olan gruplar için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algılarının incelenmesi amacı ile gerçekleştirilen araştırmanın bulgularına bu bölümde yer verilmiştir.

Tablo 3

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algılarına İlişkin Minimum, Maksimum ve Ortalama Puanları

	N	Min.	Max.	X	SS
Genel Toplumsal Cinsiyet Söylemleri	386	17	85	51,2	15,169
Cinsiyet Rol Özellikleri	386	12	56	24,593	8,395
Cinsiyete Özgü Davranışsal Tepkiler	386	7	27	15,531	3,887
Masal ve Hikâyelerde Toplumsal Cinsiyet	386	6	27	15,736	3,549
Toplam	386	54	186	107,06	22,034

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği (OSTCAÖ) ve alt boyutlarından aldıkları minimum, maksimum ve ortalama puanlara yer verildiği görülmektedir.

Öğretmenlerin OSTCAÖ'den aldıkları maksimum puan 186, minimum puan ise 54'tür. Yıldız (2019) tarafından geliştirilen ölçekten alınabilecek minimum puan 42, maksimum puan 210 ve ölçekten alınan düşük puanlar toplumsal cinsiyete yönelik androjenik algıyı,

yüksek puanlar ise geleneksel algıyı ifade etmektedir. Çalışmada ölçekten aldıkları puan ortalamasının 107,06 olması öğretmenlerin geleneksele daha yakın bir algıya sahip olduklarını göstermektedir.

Genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan alınan minimum puanın 17, maksimum puanın 85, ortalama puanın ise 51,2 olduğu görülmektedir. Cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan alınan minimum puanın 12, maksimum puanın 56, ortalama puanın 24,593 olduğu görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan alınan minimum puanın 7, maksimum puanın 27, ortalama puanın ise 15,531 olduğu görülmektedir. Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan alınan minimum puanın 6, maksimum puanın 27, ortalama puanın ise 15,736 olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucunda, öğretmenlerin toplumsal cinsiyete yönelik geleneksele daha yakın bir algıya sahip oldukları saptanmıştır. Literatürde de Çallıoğlu (2019) tarafından yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin toplumsal cinsiyet ayrımcılığı farkındalıklarının düşük olduğu görülmüştür. Araştırmada elde edilen bulgudan farklı olarak okul öncesi öğretmenleri (Bahtiyar Karaçıl, 2020; Öztürk, 2022; Yıldız, 2019) ve öğretmen adaylarıyla (Bayraktar, 2019; Filiz Ünser, 2019; Gündoğan, 2021) yapılmış çalışmalar sonucunda öğretmen ve öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyete yönelik eşitlikçi algıya sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 4

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsiyete Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	P
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Kadın	357	51	14,914	384	-,906	,365
	Erkek	29	53,655	18,141			
Cinsiyet rol özellikleri	Kadın	357	24,084	7,945	384	-4,274	,000
	Erkek	29	30,862	11,067			
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Kadın	357	15,319	3,770	384	-3,821	,000
	Erkek	29	18,138	4,414			
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Kadın	357	15,650	3,536	384	-1,672	,095
	Erkek	29	16,793	3,599			
Toplam	Kadın	357	106,053	20,935	384	-3,186	,002
	Erkek	29	119,448	30,512			

Tablo 4’te okul öncesi öğretmenleri sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeği puanlarının, cinsiyete göre, anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan t-Testi analizi sonuçları verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde; genel toplumsal cinsiyet söylemleri [$t(384)=-,906$, $p>,05$] ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet [$t(384)=-1,672$, $p>,05$] alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Cinsiyet rol özellikleri [$t(384)=-4,274$, $p<,05$] ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$t(384)=-3,821$, $p<,05$] alt boyutlarında ise anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. OSTCAÖ’den alınan toplam puanların ise cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir [$t(384)=-3,186$, $p<,05$] (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

“Kadın ve erkeklerin puan ortalamalarına bakıldığında, kadınların puan ortalamalarının $X=106,053$, erkeklerin ise puan ortalamalarının $X=119,448$ olduğu, buna bağlı olarak da erkeklerin kadınlara göre toplumsal cinsiyete yönelik daha geleneksel algıya sahip olduğu söylenebilir.” (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Bahtiyar Karaçıl (2020), Yıldız (2019), Bayraktar (2019), Filiz Ünser (2019), Koyuncu Şahin vd. (2018) tarafından yürütülen çalışmalar ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın (2022) 2021-2022 yılı verileri incelendiğinde kadın okul öncesi öğretmenin erkek okul öncesi öğretmeninden daha fazla olduğu görülmüştür. Mevcut araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%92,5) kadınlardan oluşması okul öncesi öğretmenliğinin, toplumsal

cinsiyet kalıp yargılarına göre kadına uygun görülen mesleklerden olduğu ve kişilerin bu bağlamda meslek tercihi yaptıklarını akla getirmektedir. Filiz Ünser (2019)'ın Bayraktar (2019)'ın ve Gündoğan (2021)'ın çalışmaları da mevcut araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

Tablo 5

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşa Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Yaş	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	21-30	66	51,470	13,426
	31-40	192	51,823	14,649
	41-50	116	49,836	16,322
	51 ve üzeri	12	52,917	21,151
Cinsiyet rol özellikleri	21-30	66	22,652	7,828
	31-40	192	24,995	8,950
	41-50	116	25,302	7,816
	51 ve üzeri	12	22,000	6,090
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	21-30	66	14,879	4,182
	31-40	192	15,443	4,026
	41-50	116	16,164	3,388
	51 ve üzeri	12	14,417	3,988
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	21-30	66	14,530	3,634
	31-40	192	15,714	3,495
	41-50	116	16,655	3,187
	51 ve üzeri	12	13,833	4,783
Toplam	21-30	66	103,530	19,799
	31-40	192	107,974	23,058
	41-50	116	107,957	21,684
	51 ve üzeri	12	103,167	20,346

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi öğretmenleri, sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeğinin genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan, yaşları 41-50 arası olan öğretmenlerin 49,836 puan, 51 ve üzeri olan öğretmenlerin 52,917 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan yaşları 41-50 arası olan öğretmenlerin 25,302 puan, 51 ve üzeri olan öğretmenlerin 22 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan yaşları 41-50 arası olan öğretmenlerin 16,164 puan, 51 ve üzeri olan öğretmenlerin 14,417 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise yaşları 41-50 arası olan öğretmenlerin 16,655 puan, 51 ve üzeri olan öğretmenlerin 13,833 puan aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin yaşlarına göre

OSTCAÖ'den aldıkları toplam puanlar ise 31-40 yaş arası 107,974 puan, 51 ve üzeri yaş 103,167 şeklindedir (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Tablo 6

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaşa Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	330,417	3	110,139	,477	,669	
	Gruplar İçi	88261,223	382	231,05			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	418,723	3	139,574	1,966	,114	
	Gruplar İçi	26716,419	382	69,938			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	90,922	3	30,307	2,021	,11	
	Gruplar İçi	5727,205	382	14,993			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	237,489	3	79,163	6,557	,000	21-30 - 31-40
	Gruplar İçi	4611,558	382	12,072			21-30 - 41-50
	Toplam	4849,047	385				31-40 - 41-50 41-50 -50 ve üzeri

Tablo 6'da da görüldüğü gibi, genel toplumsal cinsiyet söylemleri [$F(3,382)=,477$, $p>.05$], cinsiyet rol özellikleri [$F(3,382)=1,966$, $p>.05$] ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$F(3,382)=2,021$, $p>.05$] alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farkın olmadığı tespit edilmiştir. Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutlarında ise öğretmenlerin yaşlarına göre istatistiksel olarak farkın olduğu saptanmıştır [$F(3,382)=6,557$, $p<.05$].

Yapılan LSD testine göre, 31-40 ve 41-50 yaş grubundaki öğretmenlerin puanları 21-30 yaş arası öğretmenlere göre yüksektir. 41-50 yaş grubunun puanları 31-40 yaş grubuna göre fazladır. 41-50 yaş grubu, 51 yaş üzerindekiilerden daha fazla puana sahiptir. Yüksek puan, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını göstermektedir (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Yılmaz, Gürkan, Akdeniz ve Tınaz (2022), her yaş grubundan katılımcının androjenik algıya sahip olmalarına karşın 18-29 yaş grubu ve 60 yaş üstü grubun daha androjenik algıya sahip olduklarını belirtmişlerdir. Akgül (2022), 42-56 yaş aralığındaki katılımcıların 14-21 ve 22-41 yaş aralığındaki katılımcılara göre daha geleneksel algıya sahip olduklarını belirlemiştir. Öztürk (2022) ve Bayraktar (2019) yaş ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında anlamlı

fark olmadığını belirtmişlerdir. Filiz Ünser (2019) de yaş ile Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum puanları arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu ifade etmiştir.

Genç olan öğretmenlerin orta yaş grubundaki öğretmenlerden eşitlikçi algıya daha yakın olmaları, daha güncel eğitim sisteminde yetişmiş olmalarından ve çeşitli medya kanallarını daha aktif kullanmalarından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Yaşı büyük olan öğretmenlerin orta yaş grubundaki öğretmenlerden daha eşitlikçi algıya sahip olmaları ise yaşama yönelik tecrübelerinin çeşitliliğinden kaynaklanabilir.

Tablo 7

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medeni Durumlarına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Medeni Durum	N	X	SS	Sd	t	P
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Bekâr	82	50	14,589	384	-,806	,402
	Evli	304	51,523	15,329			
Cinsiyet rol özellikleri	Bekâr	82	23,573	7,626	384	-1,241	,215
	Evli	304	24,868	8,582			
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Bekâr	82	15,378	3,851	384	-,401	,688
	Evli	304	15,572	3,903			
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Bekâr	82	15,268	3,479	384	-1,345	,179
	Evli	304	15,862	3,563			
Toplam	Bekâr	82	104,22	20,515	384	-1,316	,189
	Evli	304	107,826	22,396			

Tablo 7’de okul öncesi öğretmenleri sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeği puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan t-Testi analizi sonuçları verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde genel toplumsal cinsiyet söylemleri [$t(384)=-,806$, $p>,05$], cinsiyet rol özellikleri [$t(384)=-1,241$, $p>,05$], cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$t(384)=-,401$, $p>,05$] ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet [$t(384)=-1,345$, $p>,05$] alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Benzer şekilde OSTCAÖ’den alınan toplam puanların da medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir [$t(384)=-1,316$, $p>,05$] (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

“Bekâr ve evlilerin puan ortalamalarına bakıldığında bekârların puan ortalamalarının $X=104,22$, evlilerin ise puan ortalamalarının $X=107,826$ olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bekârların evlilere göre toplumsal cinsiyete yönelik daha fazla androjenik algıya sahip olduğu söylenebilir.” (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Bahtiyar Karaçıl (2020), mevcut araştırmayla benzer olarak, bekârların evlilere göre daha androjenik algıya sahip olduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Yılmaz vd. (2022) tarafından yürütülen çalışmada, bekâr katılımcıların daha androjenik algıya sahip oldukları vurgulanmıştır. Mevcut araştırma sonucunun aksine Bayraktar (2019) ise evlilerin daha androjenik olduğunu ifade etmiştir.

Bekâr öğretmenlerin eşitlikçi algıya biraz daha yakın olmaları, günlük yaşamdaki sorumlulukları kadın-erkek işi şeklinde ayırmadan yerine getirmeleri gerektiğinden kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 8

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Sahibi Olmalarına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Çocuk sahibi	N	X	SS	Sd	t	p
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Evet	294	51,520	15,418	384	,743	,458
	Hayır	92	50,174	14,380			
Cinsiyet rol özellikleri	Evet	294	24,823	8,219	384	,962	,337
	Hayır	92	23,859	8,944			
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Evet	294	15,568	3,797	384	,333	,739
	Hayır	92	15,413	4,183			
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Evet	294	16,007	3,556	384	2,704	,007
	Hayır	92	14,870	3,404			
Toplam	Evet	294	107,918	21,590	384	1,37	,171
	Hayır	92	104,315	23,306			

Tablo 8 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin çocuk sahibi olmalarına göre sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeği puanlarının t-Testi analizi sonuçları incelendiğinde, genel

toplumsal cinsiyet söylemleri [$t(384)=,743, p>,05$], cinsiyet rol özellikleri [$t(384)=,962, p>,05$] ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$t(384)=,333, p>,05$] alt boyutlarında anlamı farklılık olmadığı masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet [$t(384)=2,704, p<,05$] alt boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. OSTCAÖ'den alınan toplam puanların çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir [$t(384)=1,37, p>,05$] (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Çocuk sahibi öğretmenlerin puan ortalamalarının $X=107,918$, çocuk sahibi olmayanların ise puan ortalamalarının $X=104,315$ olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çocuk sahibi olanların olmayanlara göre daha geleneksel algıya sahip olduğu söylenebilir.

“Literatür incelendiğinde elde edilen bulguyla benzer olarak Bahtiyar Karaçil (2020) tarafından yapılan çalışmada toplumsal cinsiyet algı düzeyi ile çocuk sahibi olma durumu arasında farklılaşma olduğu, çocuğu olmayan öğretmenlerin çocuğu olan öğretmenlere göre daha androjenik algıya sahip oldukları, sonucuna ulaşılmıştır” (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Çocuğu olmayan öğretmenlerin eşitlikçi algıya daha yakın olmaları doğru ve yanlış tutumlara hâkim olmakla birlikte aktif olarak çocuk yetiştirme sürecinde bulunmamış olmaları ile ilişkili olabilir.

Tablo 9

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Çocuk sayısı	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Yok	93	50,269	14,331
	1	107	50,682	14,202
	2	151	52,086	16,558
	3 ve üzeri	35	51,429	14,310
Cinsiyet rol özellikleri	Yok	93	23,903	8,905
	1	107	23,579	6,628
	2	151	25,278	9,537
	3 ve üzeri	35	26,571	5,888
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Yok	93	15,419	4,161
	1	107	14,888	3,625
	2	151	15,934	3,833
	3 ve üzeri	35	16,057	4,022
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Yok	93	14,903	3,401
	1	107	15,243	3,843
	2	151	16,291	3,456
	3 ve üzeri	35	17,057	2,600
Toplam	Yok	93	104,495	23,243
	1	107	104,393	19,494
	2	151	109,589	23,984
	3 ve üzeri	35	111,114	15,074

Tablo 9’da da görüldüğü gibi genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan, çocuğu olmayan öğretmenlerin 50,269, iki çocuğu olan öğretmenlerin 52,086 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan bir çocuğu olan öğretmenlerin 23,579, üç ve üzeri çocuğu olan öğretmenlerin 26,571 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan bir çocuğu olan öğretmenlerin 14,888, üç ve üzeri çocuğu olan öğretmenlerin

16,057 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise çocuğu olmayan öğretmenlerin 14,903, üç ve üzeri çocuğu olan öğretmenlerin 17,057 puan aldıkları görülmektedir. Çocuğu olan öğretmenlerin 104,393, üç ve üzeri çocuğu olan öğretmenlerin ise 111,114 toplam puan aldıkları belirlenmiştir.

Tablo 10

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	229,712	3	76,571	,331	,803	
	Gruplar İçi	88361,928	382	231,314			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	362,049	3	120,683	1,722	,162	
	Gruplar İçi	26773,093	382	70,087			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	79,604	3	26,535	1,766	,153	
	Gruplar İçi	5738,523	382	15,022			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	198,171	3	66,057	5,426	,001	Yok-2
	Gruplar İçi	4650,876	382	12,175			Yok-3 ve üzeri
	Toplam	4849,047	385				1-2 1-3 ve üzeri

Tablo 10’da, genel toplumsal cinsiyet söylemleri, cinsiyet rol özellikleri ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı gözlenmektedir. Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutlarında ise çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlılığın olduğu saptanmıştır [$F(3,382)=5,426$, $p<.05$].

LSD testi ile iki ve üç ve üzeri çocuğa sahip öğretmenlerin puanlarının çocuğu olmayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. İki ve üç ve üzeri çocuğu olan öğretmenler, bir çocuğu olan öğretmenlere göre de daha yüksek puan almışlardır. Yüksek puan toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını ifade etmektedir.

Bahtiyar Karaçıl (2020) tarafından yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde ise elde edilen bulguyla benzer olarak öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin çocuk sayısı ile ters orantılı olduğu, çocuk sayısı fazla olan öğretmenlerin daha geleneksel algıya sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 11

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukluklarının Geçtiği Yere Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Çocukluğun geçirildiği yer	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Köy	88	49,489	16,166
	İlçe merkezi	163	52,644	14,987
	İl merkezi	135	50,570	14,665
Cinsiyet rol özellikleri	Köy	88	24,989	7,710
	İlçe merkezi	163	24,558	8,803
	İl merkezi	135	24,378	8,371
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Köy	88	15,648	4,040
	İlçe merkezi	163	15,546	3,933
	İl merkezi	135	15,437	3,755
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Köy	88	15,989	3,659
	İlçe merkezi	163	15,669	3,496
	İl merkezi	135	15,652	3,558
Toplam	Köy	88	106,114	21,188
	İlçe merkezi	163	108,418	22,738
	İl merkezi	135	106,037	21,783

Tablo 11 incelendiğinde, genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan çocukluğu köyde geçen öğretmenlerin 49,489, ilçe merkezinde geçen öğretmenlerin 52,644 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan çocukluğu köy merkezinde geçen öğretmenlerin 24,989, il merkezinde geçen öğretmenlerin 24,378 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete

özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan çocukluğu köy merkezinde geçen öğretmenlerin 15,648, il merkezinde geçen öğretmenlerin 15,437 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise çocukluğu köy merkezinde geçen öğretmenlerin 15,989, il merkezinde geçen öğretmenlerin 15,652 puan aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin çocukluklarının geçtiği yere değişkenine göre OSTCAÖ'den aldıkları toplam puanlar ise çocukluğu ilçe merkezinde geçen öğretmenler 108,418, il merkezinde geçen öğretmenler 106,037 puan şeklindedir.

Tablo 12

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukluklarının Geçtiği Yere Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	651,208	2	325,604	1,418	,243	
	Gruplar İçi	87940,432	383	229,609			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	20,224	2	10,112	,143	,867	
	Gruplar İçi	27114,918	383	70,796			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	2,428	2	1,214	,08	,923	
	Gruplar İçi	5815,699	383	15,185			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	7,311	2	3,655	,289	,749	
	Gruplar İçi	4841,736	383	12,642			
	Toplam	4849,047	385				

Tablo 12’de, genel toplumsal cinsiyet söylemleri [$F(3,382)=1,418$, $p>.05$], cinsiyet rol özellikleri [$F(3,382)=,143$, $p>.05$], cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$F(3,382)=,08$, $p>.05$] ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet [$F(3,382)=,289$, $p>.05$] alt boyutlarının çocukluğun geçtiği yer değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, öğretmenlerin çocukluklarının geçtiği yerin öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde Filiz Ünser (2019) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının doğdukları yerleşim yeri sorulmuş ve doğum yerinin toplumsal cinsiyet algı ölçeği puan ortalamasına etki etmediği görülmüştür. Gönenç, Topuz, Sezer, Yılmaz ve Büyükkayacı Duman (2018)'nin "Toplumsal Cinsiyet Dersinin Toplumsal Cinsiyet Algısına Etkisi" isimli çalışmalarında en uzun yaşanan yerleşim birimi ile toplumsal cinsiyet algı ölçeği puan ortalaması arasındaki fark incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bayraktar (2019), öğretmen adaylarına üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları yerleşim yerini sormuş, araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ile üniversiteye başlamadan önce yaşadıkları yerleşim yeri arasında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir. Araştırma bulgusundan farklı olarak Yazıcı (2016)'nın müzik öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını incelediği çalışmasında yaşamının çoğunu büyük şehirde geçiren öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolü puanlarının yaşamının çoğunu köy-kasabada geçiren öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Köken Durgun ve Canbaz Ulaş (2019) tarafından ebelik/hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yürütülen çalışmada en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri sorulmuş, çalışma sonucunda öğrencilerden en uzun süre ilçe ve köyde yaşayanların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinden (TCRTÖ) aldıkları toplam puanın ilde yaşayanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 13

Okul Öncesi Öğretmenlerinin İkamet Yerine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	İkamet yeri	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Köy	11	43,636	13,793
	İlçe merkezi	198	52,540	14,106
	İl merkezi	177	50,170	16,222
Cinsiyet rol özellikleri	Köy	11	21,546	4,741
	İlçe merkezi	198	25,434	8,655
	İl merkezi	177	23,842	8,192
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Köy	11	15,636	4,007
	İlçe merkezi	198	15,465	3,959
	İl merkezi	177	15,599	3,820
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Köy	11	15,818	2,786
	İlçe merkezi	198	15,758	3,345
	İl merkezi	177	15,706	3,819
Toplam	Köy	11	96,636	15,461
	İlçe merkezi	198	109,197	22,201
	İl merkezi	177	105,316	21,948

Tablo 13’de, genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan ikamet yeri köy olan öğretmenlerin 43,636, ilçe merkezi olan öğretmenlerin 52,540 puan aldıkları görülmektedir. Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise ikamet yeri köy olan öğretmenlerin 15,818, il merkezi olan öğretmenlerin 15,706 puan aldıkları görülmektedir. Köyde ikamet eden öğretmenler 96,636, ilçe merkezinde ikamet eden öğretmenler ise 109,197 toplam puan almışlardır.

Tablo 14

Okul Öncesi Öğretmenlerinin İkamet Yerine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	1173,002	2	586,501	2,57	,078	
	Gruplar İçi	87418,637	383	228,247			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	342,198	2	171,099	2,446	,088	
	Gruplar İçi	26793,944	383	69,955			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	1,809	2	0,905	,06	,942	
	Gruplar İçi	5816,318	383	15,186			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	0,323	2	0,162	,013	,987	
	Gruplar İçi	4848,723	383	12,66			
	Toplam	4849,047	385				

Tablo 14’te, genel toplumsal cinsiyet söylemleri [$F(3,382)=2,57$, $p>.05$], cinsiyet rol özellikleri [$F(3,382)=2,446$, $p>.05$], cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$F(3,382)=,06$, $p>.05$] ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet [$F(3,382)=,013$, $p>.05$] alt boyutlarının anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir. Elde edilen sonuca göre, ikamet yerinin öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde araştırma bulgularıyla benzer olarak; Filiz Ünser (2019) tarafından yapılan çalışmada öğretmen adaylarının en uzun süre ikamet ettikleri yerleşim yeri sorulmuş ve toplumsal cinsiyet algı ölçeği puan ortalamasına etki etmediği görülmüştür. Yine Alp Yılmaz (2019), sağlık personelinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında ikamet yerinin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutum üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aydın, Özen Bekar, Yılmaz Gören ve Sungur (2016)’un çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları ile yaşadıkları yerler arasında toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği toplam puanı bakımından fark olmadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde Durualp (2023)’in öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında da

verilerin toplandığı süreçte yaşananlara göre tutum puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.

Tablo 15

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Öğrenim düzeyi	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Lise ve Ön lisans	20	51,7	13,039
	Lisans	322	50,953	15,086
	Yüksek lisans	44	52,773	16,829
Cinsiyet rol özellikleri	Lise ve Ön lisans	20	23,6	7,067
	Lisans	322	24,373	8,234
	Yüksek lisans	44	16,659	9,885
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Lise ve Ön lisans	20	16,8	3,412
	Lisans	322	15,394	3,807
	Yüksek lisans	44	15,955	4,570
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Lise ve Ön lisans	20	14,0	3,811
	Lisans	322	15,835	3,557
	Yüksek lisans	44	15,796	3,225
Toplam	Lise ve Ön lisans	20	106,1	17,484
	Lisans	322	106,556	21,695
	Yüksek lisans	44	111,182	26,048

Tablo 15’te cinsiyet söylemleri alt boyutundan öğrenim düzeyi lisans olan öğretmenlerin 50,953, yüksek lisans olan öğretmenlerin 52,773 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan ise öğrenim düzeyi lisans olan öğretmenlerin 24,373, yüksek lisans olan öğretmenlerin 16,659 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan öğrenim düzeyi lise ve ön lisans olan öğretmenlerin 16,8, yüksek lisans olan öğretmenlerin 15,955 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan öğrenim düzeyi lise ve ön lisans olan öğretmenlerin 14,0, lisans olan öğretmenlerin 15,835 puan aldıkları görülmektedir. Lisans mezunu öğretmenler 106,556, yüksek lisans mezunu olan öğretmenler ise 111,182 toplam puana sahiptir.

Tablo 16

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	133,411	2	66,706	,289	,749	
	Gruplar İçi	88458,229	383	230,961			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	223,177	2	111,588	1,588	,206	
	Gruplar İçi	26911,966	383	70,266			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	46,108	2	23,054	1,53	,218	
	Gruplar İçi	5772,019	383	15,071			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	63,611	2	31,806	2,546	,08	
	Gruplar İçi	4785,435	383	12,495			
	Toplam	4849,047	385				

Tablo 16’da, genel toplumsal cinsiyet söylemleri, cinsiyet rol özellikleri, cinsiyete özgü davranışsal tepkiler ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutlarında istatistiksel olarak farklılığın olmadığı gözlenmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, öğrenim düzeyinin öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde Öztürk (2022), mevcut araştırma bulgusuyla benzer şekilde, okul öncesi öğretmenlerinin öğrenim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 17

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Anne Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Anne öğrenim düzeyi	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Okuma-yazma bilmiyor	53	52,113	16,269
	İlkokul	243	51,198	14,940
	Ortaokul	29	47,448	16,170
	Lise	33	52,121	13,709
	Ön lisans	5	50,4	13,686
	Lisans	23	52,696	16,783
Cinsiyet rol özellikleri	Okuma-yazma bilmiyor	53	23,132	7,307
	İlkokul	243	24,543	8,196
	Ortaokul	29	27,035	9,642
	Lise	33	23,424	7,387
	Ön lisans	5	24,2	5,263
	Lisans	23	27,174	11,984
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Okuma-yazma bilmiyor	53	14,906	3,753
	İlkokul	243	15,560	3,763
	Ortaokul	29	16,966	3,868
	Lise	33	14,909	4,376
	Ön lisans	5	15,2	3,493
	Lisans	23	15,826	4,687
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Okuma-yazma bilmiyor	53	15,887	4,423
	İlkokul	243	15,893	3,270
	Ortaokul	29	15,655	3,394
	Lise	33	14,849	3,726
	Ön lisans	5	18,0	5,788
	Lisans	23	14,609	3,408
Toplam	Okuma-yazma bilmiyor	53	106,038	20,807
	İlkokul	243	107,193	21,650
	Ortaokul	29	107,103	25,285
	Lise	33	105,303	18,360
	Ön lisans	5	107,8	24,489
	Lisans	23	110,304	29,751

Tablo 17’de, genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan anne öğrenim düzeyi ortaokul olan öğretmenlerin 47,448, lisans olan öğretmenlerin 52,696 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan anne öğrenim düzeyi okuma-yazma bilmiyor olan öğretmenlerin

23,132, lisans olan öğretmenlerin 27,174 puan aldıkları saptanmıştır. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan anne öğrenim düzeyi okuma-yazma bilmiyor olan öğretmenlerin 14,906, ortaokul olan öğretmenlerin 16,966 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise anne öğrenim düzeyi ön lisans olan öğretmenlerin 18,0, lisans olan öğretmenlerin 14,609 puan aldıkları görülmektedir. Anne öğrenim düzeyi lise olan öğretmenlerin toplam puanlarının 105,303, lisans olan öğretmenlerin ise 110,304 puan olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Anne Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	535,043	5	107,009	,462	,805	
	Gruplar İçi	88056,596	380	231,728			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	485,64	5	97,128	1,385	,229	
	Gruplar İçi	26649,502	380	70,13			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	95,917	5	19,183	1,274	,274	
	Gruplar İçi	5722,21	380	15,058			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	88,235	5	17,647	1,409	,22	
	Gruplar İçi	4760,811	380	12,528			
	Toplam	4849,047	385				

Tablo 18’de, genel toplumsal cinsiyet söylemleri, cinsiyet rol özellikleri, cinsiyete özgü davranışsal tepkiler ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutlarında öğretmenlerin anne öğrenim düzeyine göre istatistiksel olarak fark olmadığı gözlenmektedir. Buna göre öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının anne öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde Aydın vd. (2016)’nin, hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını inceledikleri çalışma sonucunda ve Gönenç vd. (2018) tarafından

yürütülen çalışma sonucunda, mevcut araştırmayı destekleyen nitelikte, annelerinin öğrenim düzeyi ile toplumsal cinsiyet rolü tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı görülmüştür. Araştırma bulgusundan farklı olarak Filiz Ünser (2019) çalışmasında, anne öğrenim düzeyi ile ölçekten alınan puan arasında doğru orantılı bir artış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Direk ve Irmak (2017) çalışmaları sonucunda, annenin öğrenim süresinin eşitlikçi tutumla ilişkili olduğu, öğrenim süresi arttıkça eşitlikçi tutumda da artış olduğunu tespit etmişlerdir. Varol, Çiçeklioğlu ve Taner (2016) tarafından yürütülen çalışmada, anne öğrenim düzeyi ilkököl ve altında olanların puan ortalamasının annesi ilkököl üzerinde öğrenime sahip olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daşlı (2019), anne eğitim durumunun öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerinin benimsemesi üzerinde etkili olabildiğini tespit etmiştir. Yazıcı (2016), annesi üniversite düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının annesi okula gitmeyen öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır. Köken Durgun ve Canbaz Ulaş (2019), anne ve babası ortaokul ve daha düşük eğitime sahip olanların lise ve üzeri eğitime sahip olanlara göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinden (TCRTÖ) aldıkları toplam puanı daha yüksek ve aralarındaki farkın anlamlı olduğunu tespit etmiştir. Bayraktar (2019), annesi ön lisans mezunu olan öğretmen adayları ile annesi lisans mezunu olan öğretmen adayları arasında toplumsal cinsiyet rolü tutumunda anlamlı farklılık olduğu, annesi lisans mezunu olanların toplumsal cinsiyet rolü tutum puan ortalamalarının annesi ön lisans mezunu olanların toplumsal cinsiyet rolü tutum puan ortalamalarından yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 19

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Baba Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Puanlarının Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Baba öğrenim düzeyi	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Okuma-yazma bilmiyor	6	54,167	19,271
	İlkokul	170	49,729	15,279
	Ortaokul	51	55,177	15,867
	Lise	62	51,629	14,198
	Ön lisans	28	51,893	15,447
	Lisans	64	50,234	14,399
	Yüksek lisans	2	44,5	17,678
	Doktora	3	70,667	4,619
Cinsiyet rol özellikleri	Okuma-yazma bilmiyor	6	24,667	9,750
	İlkokul	170	24,665	7,592
	Ortaokul	51	25,647	9,676
	Lise	62	25,758	8,892
	Ön lisans	28	25,964	9,543
	Lisans	64	21,578	7,938
	Yüksek lisans	2	23,0	7,071
	Doktora	3	31,0	4,0
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Okuma-yazma bilmiyor	6	18,0	5,514
	İlkokul	170	15,606	3,561
	Ortaokul	51	15,961	4,074
	Lise	62	16,081	3,906
	Ön lisans	28	15,071	4,658
	Lisans	64	14,422	3,999
	Yüksek lisans	2	14,5	2,121
	Doktora	3	16,333	2,309
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Okuma-yazma bilmiyor	6	16,167	1,941
	İlkokul	170	16,094	3,526
	Ortaokul	51	15,471	3,997
	Lise	62	16,210	2,858
	Ön lisans	28	14,893	4,193
	Lisans	64	14,703	3,571
	Yüksek lisans	2	18,0	1,414
	Doktora	3	17,667	1,155
Toplam	Okuma-yazma bilmiyor	6	113,0	28,362
	İlkokul	170	106,094	20,614
	Ortaokul	51	112,255	24,573
	Lise	62	109,677	20,991

Ön lisans	28	107,821	24,974
Lisans	64	100,938	21,601
Yüksek lisans	2	100,0	24,042
Doktora	3	135,667	5,033

Tablo 19’da, genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan baba öğrenim düzeyi yüksek lisans olan öğretmenlerin 44,5, doktora olan öğretmenlerin 70,667 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan baba öğrenim düzeyi lisans olan öğretmenlerin 21,578, doktora olan öğretmenlerin 31,0 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan baba öğrenim düzeyi okuma-yazma bilmiyor olan öğretmenlerin 18,0, lisans olan öğretmenlerin 14,422 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise baba öğrenim düzeyi lisans olan öğretmenlerin 14,703, yüksek lisans olan öğretmenlerin 18,0 puan aldıkları görülmektedir. Baba öğrenim düzeyi yüksek lisans olan öğretmenlerin toplam puanlarının 100,0, doktora olan öğretmenlerin ise 135,667 puan olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 20

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Baba Öğrenim Düzeyine Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	2538,045	7	362,578	1,593	,136	
	Gruplar İçi	86053,595	378	227,655			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	904,329	7	129,19	1,862	,075	
	Gruplar İçi	26230,813	378	69,394			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	154,381	7	22,054	1,472	,176	
	Gruplar İçi	5663,746	378	14,983			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	150,034	7	21,433	1,724	,102	
	Gruplar İçi	4699,012	378	12,431			
	Toplam	4849,047	385				

Tablo 20’de, tüm boyutlarda istatistiksel olarak farklılığın olmadığı görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, baba öğrenim düzeyinin öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde Aydın vd. (2016), Bayraktar (2019), Filiz Ünser (2019) ve Gönenç vd. (2018) tarafından yürütülen çalışmaların sonuçları mevcut araştırma bulgusunu destekleyecek şekilde, baba öğrenim düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığı yönündedir. Araştırma bulgusundan farklı olarak Varol vd. (2016) çalışmalarının sonucunda baba eğitim düzeyi ilkököl ve altında olanların puan ortalamasının ilkököl üzerinde eğitime sahip olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu görülmüştür. Daşlı (2019), baba eğitim durumunun öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerini benimsemesi üzerinde etkili olabildiği sonucuna ulaşmıştır. Yazıcı (2016), babası üniversite düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin puanlarının babası herhangi bir düzeyde öğrenimi olmayan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha olumlu olduğunu tespit etmiştir. Köken Durgun ve Canbaz Ulaş (2019), anne ve babası ortaokul ve daha düşük eğitime sahip olanların lise ve üzeri eğitime sahip olanlara göre

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinden (TCRTÖ) aldıkları toplam puanın daha yüksek ve aralarındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 21

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Gelir Durumuna Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Gelir durumu	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gelir giderden az	76	53,237	16,804
	Gelir gidere eşit	235	51,332	14,725
	Gelir giderden fazla	75	48,72	14,657
Cinsiyet rol özellikleri	Gelir giderden az	76	26,263	9,796
	Gelir gidere eşit	235	24,553	7,909
	Gelir giderden fazla	75	23,027	8,141
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gelir giderden az	76	16,224	4,402
	Gelir gidere eşit	235	15,472	3,716
	Gelir giderden fazla	75	15,013	3,8150
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gelir giderden az	76	15,263	3,511
	Gelir gidere eşit	235	15,915	3,536
	Gelir giderden fazla	75	15,653	3,626
Toplam	Gelir giderden az	76	110,987	26,759
	Gelir gidere eşit	235	107,272	20,779
	Gelir giderden fazla	75	102,413	19,924

Tablo 21’de genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan, geliri giderden az olan öğretmenlerin 53,237, geliri giderden fazla olan öğretmenlerin 48,72 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan geliri giderden az olan öğretmenlerin 26,263, geliri giderden fazla olan öğretmenlerin 23,027 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan geliri giderden az olan öğretmenlerin 16,224, geliri giderden fazla olan öğretmenlerin 15,013 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise geliri giderden az olan öğretmenlerin 15,263, geliri gidere eşit olan öğretmenlerin 15,653 puan aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin gelir durumuna göre OSTCAÖ’den aldıkları toplam puanlar ise geliri giderden az olan öğretmenlerin 110,987, geliri giderden fazla olan öğretmenlerin 102, 413 puan şeklindedir.

Tablo 22

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Gelir Durumuna Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	780,672	2	390,336	1,703	,184	
	Gruplar İçi	87810,967	383	229,271			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	396,374	2	198,187	2,839	,06	
	Gruplar İçi	26738,769	383	69,814			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	57,373	2	28,686	1,907	,15	
	Gruplar İçi	5760,754	383	15,041			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	25,025	2	12,513	,993	,371	
	Gruplar İçi	4824,021	383	12,595			
	Toplam	4849,047	385				

Tablo 22 incelendiğinde, dört alt boyutta da istatistiksel olarak farkın olmadığı görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının gelir durumu değişkenine göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Literatür incelendiğinde araştırma bulgusundan farklı olarak Bahtiyar Karaçil (2020)'in çalışmasının sonucunda gelir durumu ile toplumsal cinsiyet algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu, geliri giderden az olan öğretmenlerin daha androjenik algıya sahip oldukları görülmüştür. Altuntaş ve Altınova (2015), Durualp (2023) tarafından yürütülen çalışma sonucunda aylık gelir değişkeni ile toplumsal cinsiyet algı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, gelir durumu ile toplumsal cinsiyet algı düzeyinin doğru orantılı olarak değiştiği görülmüştür. Geliri giderden fazla olan öğretmenlerin eşitlikçi algıya daha yakın olmaları, ekonomik kaygı yaşamamaları ve buna bağlı olarak kişisel gelişimlerine daha fazla zaman ayırmalarına bağlı olabilir.

Tablo 23

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Mesleki kıdem	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	5 yıl ve daha az	35	50,4	14,207
	6-10 yıl	72	51,472	13,373
	11-15 yıl	165	52,606	14,905
	16 yıl ve üzeri	114	49,237	16,777
Cinsiyet rol özellikleri	5 yıl ve daha az	35	23,829	8,873
	6-10 yıl	72	24,278	8,157
	11-15 yıl	165	24,764	8,711
	16 yıl ve üzeri	114	24,781	8,012
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	5 yıl ve daha az	35	15,6	4,558
	6-10 yıl	72	15,111	3,660
	11-15 yıl	165	15,479	4,012
	16 yıl ve üzeri	114	15,851	3,639
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	5 yıl ve daha az	35	14,286	3,893
	6-10 yıl	72	15,306	3,418
	11-15 yıl	165	15,976	3,496
	16 yıl ve üzeri	114	16,105	3,506
Toplam	5 yıl ve daha az	35	104,114	22,242
	6-10 yıl	72	106,167	20,552
	11-15 yıl	165	108,824	22,895
	16 yıl ve üzeri	114	105,974	21,683

Tablo 23 incelendiğinde okul öncesi öğretmenleri, sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeğinin genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan, mesleki kıdemi 11-15 yıl olan öğretmenlerin 52,606 puan, 16 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin 49,237 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan mesleki kıdemi 5 yıl ve daha az olan öğretmenlerin 23,829 puan, 16 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin 24,781 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan mesleki kıdemi 6-10 yıl olan öğretmenlerin 15,111 puan, 16 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin 15,851 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise mesleki kıdemi 5 yıl ve daha az olan öğretmenlerin 14,286 puan, 16 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin

16,105 puan aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin mesleki kıdeme göre OSTCAÖ'den aldıkları toplam puanlar ise kıdemi 5 yıl ve daha az olan öğretmenlerin 104,114 puan, 11-15 yıl olan öğretmenlerin 108,824 puan şeklindedir (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Tablo 24

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	793,296	3	264,432	1,151	,329	
	Gruplar İçi	87798,344	382	229,839			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	36,427	3	12,142	,171	,916	
	Gruplar İçi	27098,715	382	70,939			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	24,975	3	8,325	,549	,649	
	Gruplar İçi	5793,152	382	15,165			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	111,986	3	37,329	3,01	,03	
	Gruplar İçi	4737,061	382	12,401			5 yıl ve daha az-11-15 yıl
	Toplam	4849,047	385				5 yıl ve daha az-16 yıl ve üzeri

Tablo 24'te, okul öncesi öğretmenleri sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeği puanlarının mesleki kıdemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları yer almaktadır. Sonuçlar incelendiğinde, genel toplumsal cinsiyet söylemleri [$F(3,382)=1,151$, $p>.05$], cinsiyet rol özellikleri [$F(3,382)=,171$, $p>.05$] ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$F(3,382)=,549$, $p>.05$] alt boyutlarının anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir. Diğer yandan masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutunun ise okul öncesi öğretmenlerin mesleki kıdemine göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmektedir [$F(3,382)=3,01$, $p<.05$].

Gruplar arası ortaya çıkan bu anlamlılığın hangi gruplardan kaynaklandığını görmek amacıyla yapılan LSD testine göre; kıdemi 11-15 yıl ve 16 yıl ve üzeri olan öğretmenlerin puanlarının kıdemi beş yıldan az olan öğretmenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekten yüksek puan almak toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının yüksekliğine işaret etmektedir (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Yıldız (2019), kıdemi 1-10 yıl arasında değişen öğretmenlerin daha androjenik algıya sahip olduklarını belirtmiştir. Öztürk (2022)'de kıdemi 11-20 yıl olan öğretmenlerin daha androjenik algıya sahip olduklarını ifade etmiştir. Araştırma sonucunun aksine Bahtiyar

Karaçil (2020), kıdem ile toplumsal cinsiyet algısı arasında ilişkinin olmadığını vurgulamıştır.

Tablo 25

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıftaki Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Ortalamaları ve Standart Sapmaları

	Sınıftaki çocuk sayısı	N	X	SS
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	5 ve daha az	39	52,077	12,242
	6-10	75	49,4	14,437
	11-15	104	51,962	17,308
	16-20	110	51,427	14,357
	21-25	48	50,604	16,277
	26 ve üzeri	10	53,7	11,926
Cinsiyet rol özellikleri	5 ve daha az	39	26,872	10,306
	6-10	75	22,8	7,718
	11-15	104	24,115	8,323
	16-20	110	25,636	7,7350
	21-25	48	23,646	8,840
	26 ve üzeri	10	27,2	8,587
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	5 ve daha az	39	15,923	3,903
	6-10	75	15,093	3,504
	11-15	104	15,625	3,934
	16-20	110	16,046	3,762
	21-25	48	14,583	4,433
	26 ve üzeri	10	15,2	4,417
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	5 ve daha az	39	16,128	2,830
	6-10	75	15,693	3,369
	11-15	104	15,856	3,191
	16-20	110	15,082	3,735
	21-25	48	14,625	4,427
	26 ve üzeri	10	14,8	3,736
Toplam	5 ve daha az	39	111,0	23,022
	6-10	75	112,987	20,542
	11-15	104	107,558	24,799
	16-20	110	109,191	19,680
	21-25	48	103,458	22,750
	26 ve üzeri	10	110,9	16,710

Tablo 25 incelendiğinde okul öncesi öğretmenleri sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeğinin genel toplumsal cinsiyet söylemleri alt boyutundan, sınıfında 6-10 çocuk olan öğretmenlerin 49,4 puan, 26 ve üzeri çocuk olan öğretmenlerin 53,7 puan; cinsiyet rol özellikleri alt boyutundan sınıfında 6-10 çocuk olan öğretmenlerin 22,8 puan, 26 ve üzeri olan öğretmenlerin 27,2 puan aldıkları görülmektedir. Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutundan sınıfında 16-20 çocuk olan öğretmenlerin 16,046 puan, 21-25 çocuk olan öğretmenlerin 14,583 puan; masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutundan ise sınıfında 5 ve daha az çocuk olan öğretmenlerin 16,128 puan, 21-25 çocuk olan öğretmenlerin 14,625 puan aldıkları görülmektedir. Öğretmenlerin sınıftaki çocuk sayısına göre OSTCAÖ'den aldıkları toplam puanlar ise sınıfında 6-10 çocuk olan öğretmenlerin 112,987 puan, 21-25 çocuk olan öğretmenlerin 103,458 puan şeklindedir.

Tablo 26

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıftaki Çocuk Sayısına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	LSD
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Gruplar Arası	418,527	5	83,705	,361	,875	
	Gruplar İçi	88173,113	380	232,035			
	Toplam	88591,64	385				
Cinsiyet rol özellikleri	Gruplar Arası	698,134	5	139,627	2,007	,077	
	Gruplar İçi	26437,008	380	69,571			
	Toplam	27135,142	385				
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Gruplar Arası	94,597	5	18,919	1,256	,282	
	Gruplar İçi	5723,53	380	15,062			
	Toplam	5818,127	385				
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Gruplar Arası	88,791	5	17,758	1,418	,217	
	Gruplar İçi	4760,256	380	12,527			
	Toplam	4849,047	385				

Tablo 26'da, cinsiyet rol özellikleri, cinsiyete özgü davranışsal tepkiler ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutlarında anlamlı farklılığın olmadığı gözlenmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, sınıftaki çocuk sayısının öğretmenlerin toplumsal cinsiyet kalıp

yargıları üzerinde etkili olmadığı söylenebilir. Yıldız (2019), araştırmasında benzer sonuca ulaşmıştır.

Tablo 27

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Ders Alma Durumuna Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Toplumsal cinsiyete yönelik ders alma durumu	N	X	SS	Sd	t	p
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Evet	98	50,714	15,467	384	-,366	,714
	Hayır	288	51,365	15,091			
Cinsiyet rol özellikleri	Evet	98	26,704	9,393	384	2,909	,004
	Hayır	288	23,875	7,918			
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Evet	98	16,235	4,124	384	2,083	,038
	Hayır	288	15,292	3,781			
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Evet	98	15,704	3,533	384	-,102	,919
	Hayır	288	15,747	3,561			
Toplam	Evet	98	109,357	24,605	384	1,196	,233
	Hayır	288	106,278	21,077			

Tablo 27’de de görüldüğü gibi, genel toplumsal cinsiyet söylemleri, masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır. Cinsiyet rol özellikleri [$t(384)=2,909$, $p<,05$] ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$t(384)=2,083$, $p<,05$] alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu belirlenmiştir.

Öğrenim hayatlarında toplumsal cinsiyete yönelik ders alan ve almayanların puan ortalamalarına bakıldığında ders alanların puan ortalamalarının $X=109,357$ ders almayanların ise puan ortalamalarının $X=106,278$ olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrenim hayatlarında toplumsal cinsiyete yönelik ders almayanların alanlara göre daha fazla androjenik algıya sahip olduğu söylenebilir.

Literatür incelendiğinde Öztürk (2022) ve Yıldız (2019) tarafından yürütülen çalışmaların sonuçları ile mevcut araştırmanın sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bayraktar (2019), çalışmasında lisans eğitimi sırasında toplumsal cinsiyetle ilgili ders alanlar ile almayanlar arasında anlamlı farklılık bulunduğu, toplumsal cinsiyetle ilgili ders almayan

öğretmen adaylarının ders alan öğretmen adaylarına göre daha eşitlikçi tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Gönenç vd. (2018) ise toplumsal cinsiyet dersi alan öğrencilerin, toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamasının yüksek olduğunu ve istatistiksel olarak farkın olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 28

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Herhangi Bir Eğitim Alma Durumlarına Göre Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet Algı Puanlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim aldınız mı?	N	X	SS	Sd	t	p
Genel toplumsal cinsiyet söylemleri	Evet	115	51,157	16,445	384	-,36	,971
	Hayır	271	51,218	14,626			
Cinsiyet rol özellikleri	Evet	115	26,913	10,217	384	3,591	,000
	Hayır	271	23,609	7,291			
Cinsiyete özgü davranışsal tepkiler	Evet	115	16,417	4,581	384	2,947	,003
	Hayır	271	15,155	3,495			
Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet	Evet	115	15,574	3,695	384	-,583	,560
	Hayır	271	15,804	3,49			
Toplam	Evet	115	110,061	26,482	384	1,748	,081
	Hayır	271	105,786	19,766			

Tablo 28’de okul öncesi öğretmenleri sınıf içi toplumsal cinsiyet algı ölçeği puanlarının toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim alma durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin yapılan t-Testi analizi sonuçları verilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde genel toplumsal cinsiyet söylemleri [$t(384)=-,36$, $p>,05$] ve masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet [$t(384)=-,583$, $p>,05$] alt boyutlarında anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Cinsiyet rol özellikleri [$t(384)=3,591$, $p<,05$] ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler [$t(384)=2,947$, $p<,05$] alt boyutlarında ise anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. OSTCAÖ’den alınan toplam puanların ise toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir [$t(384)=1,748$, $p>,05$] (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

“Toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim alan ve almayanların toplam puan ortalamalarına bakıldığında, alanların puan ortalamalarının $X=110,061$, almayanların ise $X=105,786$ olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim alanların almayanlara göre daha geleneksel algıya sahip olduğu söylenebilir.” (Manyaslı Zengin & Deniz, 2023).

Literatür incelendiğinde Yıldız (2019) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuca ulaşıldığı görülmektedir. Farklı olarak, Uzun, S. Erdem, Güç, Şafak Uzun ve Erdem (2017) tarafından Millî Savunma Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında yapılan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi, İşbirliği ve Eşgüdümün Artırılmasına Dair Protokol” çerçevesinde düzenlenen “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eğitici Eğitimi”ne katılan 23 katılımcı ile deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Çalışma sonucunda katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarının ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının anlamlı derecede yükseldiği görüşmüştür.

Köroğlu (2022)’nin 19-21 yaş arası; 14’ü deney, 14’ü kontrol grubu olmak üzere toplam 28 kadın üniversite öğrencisiyle yürüttüğü, toplam 10 oturum süren deneysel çalışmada, kadın üniversite öğrencilerinden feminist psikolojik danışmanlık ve psikoterapi kuramına dayalı kadın güçlendirme psikoeğitim programına katılan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutum düzeyinin olumlu yönde değiştiği, toplumsal cinsiyet rolü stresi düzeyinin ise azaldığı görülmüştür. Yapılan çalışma ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesinde toplumsal cinsiyete yönelik eğitimlerin ilgili sorunların çözümünde etkili bir araç olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca çalışma sonucu ortaya çıkan bireysel değişim sayesinde, kadın üniversite öğrencilerinin gelecekte eşitlikçi tutuma sahip iş insanları, ebeveynler olma ihtimalleri yine eşitlikçi nesiller yetişmesini sağlayarak toplumsal değişime katkı sağlayacağı varsayılmaktadır (Köroğlu, 2022).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algılarının incelenmesi amacı ile, Samsun ilinde yapılan araştırma sonuçları aşağıda sunulmuştur.

5.1. Sonuçlar

Araştıramaya katılan öğretmenlerin;

- %92,5'i kadın, %7,5'i erkektir
- %7,1'i 21-30 yaş, %49,7'si 31-40 yaş, %30,1'i 41-50 yaş ve %3,1'i 51 yaş ve üzeri aralığındadır
- %21,2'si bekâr, %78,8'i evlidir
- %76,2'si çocuk sahibidir, %23,8'i çocuk sahibi değildir
- %5,2'si lise ve ön lisans, %83,4'ü lisans, %11,4'ü yüksek lisans mezunudur
- %9,1'i 5 yıl ve daha az, %18,7'si 6-10 yıl, %42,7'si 11-15 yıl, %29,5'i 16 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir
- %29,8'i toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim almış, %70,2'si toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim almamıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin toplumsal cinsiyete yönelik geleneksele daha yakın bir algıya sahip oldukları görülmüştür. Toplumsal cinsiyet algı puanının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Medeni durum, çocuk sahibi olma, toplumsal cinsiyete yönelik ders alma ve toplumsal cinsiyete yönelik herhangi bir eğitim alma değişkenlerine göre ise algı puanlarında istatistiksel fark saptanamamıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin genel toplumsal cinsiyet söylemleri, cinsiyet rol özellikleri ve cinsiyete özgü davranışsal tepkiler alt boyutlarının yaş, çocuk sayısı ve kıdem değişkenlerine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Masal ve hikâyelerde toplumsal cinsiyet alt boyutunun ise okul öncesi öğretmenlerinin yaşlarına, çocuk sayılarına ve kıdemlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır.

Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısı puanlarının çocukluğun geçtiği yer, ikamet yeri, öğrenim düzeyi, anne ve baba öğrenim düzeyi, gelir durumu ve sınıftaki çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür.

5.2. Öneriler

Araştırmada ulaşılan bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

- Farklı değişkenler ile birlikte ele alınarak öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algıları incelenebilir.
- Toplumsal cinsiyet farkındalığının artırılması ile ilgili içerikler bütün eğitim kademelerinde müfredata entegre edilebilir.
- Erkek okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları incelenebilir.
- Farklı örneklem gruplarıyla deneysel çalışmalar yürütülebilir.
- Farklı örneklem gruplarıyla boylamsal çalışmalar yürütülebilir.
- Öğretmen ve öğretmen adaylarına verilen eğitimlerin içerikleri ve bu eğitimlerin verilmiş süresi, eğitmen yeterliliklerini inceleyen çalışmalar yürütülebilir.

- Okul öncesi çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirilebilir.
- Okul öncesi çocuklarının toplumsal cinsiyet algılarını inceleyen çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKLAR

- Akgül, H. (2022). X, Y ve Z kuşağı bireylerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *International Journal of Educational Spectrum*, 4(1), 31-42. <https://doi.org/10.47806/ijesacademic.1039180>.
- Alabay, E. & Yağan Güder, S. (2015). *Oyuncak reklamlarının mesajı: "bana cinsiyetini söyle, sana oyuncağını söyleyeyim..."*. I. Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı'nda sunulmuş bildiri, Akdeniz Üniversitesi, Antalya. https://www.researchgate.net/publication/341001817_OYUNCAK_REKLAMLARININ_MESAJI_BANA_CINSIYETINI_SOYLE_SANA_OYUNCAGINI_SOYLE_YEYIM sayfasından erişilmiştir.
- Alp Yılmaz, F. (2019). Sağlık personelinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve etkileyen faktörler. *JAREN*, 5(1), 40-45. DOI: 10.5222/jaren.2019.66375.
- Altınova, H. H. & Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/798267> sayfasından erişilmiştir.
- Altuntaş, O. & Altınova, H. H. (2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Turkish Studies-International Periodical for thw Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6), 83-100. DOI:10.7827/TurkishStudies.7674.

- Anlıak, Ş. (2004). Okul öncesi dönemde çocuğun yaşamında baba ve erkek öğretmenin rolü ve önemi. *Ege Eğitim Dergisi*, (5), 25-33. <https://www.acarindex.com/pdfler/acarindex-dd50c5a2-de36.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Arslan, D. A. (2004). Medyanın profesyonellik ideolojisi ve toplumsal çevresi ile olan ilişkisi üzerine sosyolojik bir değerlendirme. *İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-14. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/90/88> sayfasından erişilmiştir.
- Atış, F. (2010). *Ebelik/hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Avrupa Komisyonu (2010). *Eğitim çıktılarında cinsiyet farklılıkları: Avrupa’da alınan tedbirler ve mevcut durum*. http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/kitaplar/Egitim_ciktilarinda_cinsiyet_farkliliklari/Egitim_ciktilarinda_cinsiyet_farkliliklari.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Aydemir, S. (2019). *Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı medya okuryazarlığı eğitiminin öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumlarına etkisi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aydın, M., Özen Bekar, E., Yılmaz Gören, Ş. & Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.455842>.
- Bahtiyar Karaçıl, S. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarının çeşitli faktörlere göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Baker, E.R., Tisak, M.S. & Tisak, J. (2016). What can boys and girls do? Preschoolers’ perspectives regarding gender roles across domains of behavior. *Soc Psychol Educ*, 19, 23-39. <https://doi.org/10.1007/s11218-015-9320-z>.

- Başçı, B. (2016). *Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çok değişkenli istatistiksel tekniklerle analizi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bayraktar, S. (2019). *Okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bayraktar, S. & Yağan Güder, S. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumları ile eleştirel düşünme eğilimleri ilişkisi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 640-665. <https://doi.org/10.18039/ajesi.577713>.
- Bayramoğlu, L. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyet rollerine ilişkin algılarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354-364. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354>
- Bem, S. L. (1983). Gender schema theory and its implications for child development: Rising gender-aschematic children in a gender-schematic society. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 8(4), 598-616. https://www.jstor.org/stable/3173685?oauth_data=eyJlbWFpbCI6ImVsZi5tYW55YXNsTG5QGdtYWlsLmNvbSI6ImIuc3RpdHV0aW9uSWRzIjpbXX0&seq=8#metadata_info_tab_contents sayfasından erişilmiştir.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet/bize yüklenen roller* (K. Ay, Çev.). İstanbul: Kadav
- Bilgiz Öztürk, Ş., Balcı, A. & Ay, İ. (2021). Okul öncesi öğretmen adaylarının öz yeterlik inançlarının toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41(1), 91-113. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1258462> sayfasından erişilmiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Komisyonu (2019). *Toplumsal cinsiyete duyarlı iletişim rehberi*.

<https://web.archive.org/web/20210521135611/https://www.tr.undp.org/content/turkey/en/home/library/corporatereports/Toplumsal-Cinsiyete-Duyarli-Iletisim-Rehberi.html> sayfasından erişilmiştir.

Boyd, D. & Bee, H. (2012). *The developing child*. USA: Pearson.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs.

Bussey, K. & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106(4), 676-713
https://www.researchgate.net/publication/12741492_Social_Cognitive_Theory_of_Gender_Development_and_Differentiation sayfasından erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Çallıoğlu, Ç. (2019). *Antalya Aksu ilçesinde çalışan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet, erkeklik ve kadınlık tanımları üzerine bir çalışma*. (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Çelik, Ö. (2008). *Ataerkil sistem bağlamında toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin benimsenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Çelik Demirtaş, S. (2019). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet algısı*. (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Daşlı, Y. (2019). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların belirlenmesi üzerine bir alan araştırması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 364-385.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/50700/660821> sayfasından erişilmiştir.

Deniz, Ü. & Güven, G. (2019). Gender roles stereotypes of preschool children and mothers. *International Journal of Education Technology and Scientific Researchers*, 4(9), 306-321.
http://www.ijetsar.com/Makaleler/184482946_9.%20306-321%20G%c3%9cLHAN%20G%c3%9cVEN.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Deniz, Ü., Kesicioğlu, O. S. & Kan, A. (2017, Mayıs). *Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerini belirleme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması*. IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Ordu.
- Direk, N. & Irmak, B. (2017). Dokuz eylül üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlar. *DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 31(3), 121-128. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deutip/issue/32965/368573> sayfasından erişilmiştir.
- Doni, E (2021). Exposing preschool children to counterstereotypical Professional role models using audiovisual means: a small study in a preschool in Greece. *Early Childhood Education Journal*, 49(4), 295-302. DOI:10.1007/s10643-020-01071-3.
- Dökmen, Z. Y. (2021). *Toplumsal cinsiyet: sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi.
- Durualp, E. (2023). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 121-140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/zgefd/issue/78730/1272052> sayfasından erişilmiştir.
- Eagly, A. H. (1997). Sex differences in social behavior: Comparing socail role theory and evolutionary psychology. *American Psychologist*, 52(12), 1380-1383. DOI: 10.1037/0003-066x.52.12.1380.b.
- Eldeliklioğlu, J. (2021). Kişilik Gelişimi. M. E. Deniz (Ed.). *Eğitim Psikolojisi içinde* (s.137-164). Ankara: Pegem Akademi.
- Erbek, D. (2021). *Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algıları ve kadın yöneticilere karşı tutumları arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Erden, F. (2004). Early childhood teachers' attitudes toward gender roles and toward discipline. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 83-90. http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/shw_artcl-803.html sayfasından erişilmiştir.
- Filiz Ünser, A. (2019). *Erken çocukluk eğitimi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Frawley, T. (2005). Gender bias in the classroom: Current controversies and implications for teachers. *Childhood education*, 81(4), 221-227. <https://doi.org/10.1080/00094056.2005.10522277>.
- Gayberi, E. (2019). *Yerli ve çeviri çocuk kitaplarındaki dil dışı öğelerin toplumsal cinsiyet rollerini sunuş biçimleri bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Giddens, A. (2011). *Sociology*. UK: Polity.
- Golden, J.C. & Jacoby, J.W. (2018). Playing princess: preschool girls' interpretations of gender stereotypes in disney princess media. *Sex Roles*, 79, 299-313. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0773-8>.
- Gonzelez, A.M., Block, K.; Oh, H.J.J., Bizzotto, R. & Baron, A.S. (2021). Measuring implicit gender stereotypes using the preschool auditory stroop. *Journal of Cognition and Development*, 23, 254-272. <https://doi.org/10.1080/15248372.2021.2013223>.
- Gönenç, İ. M., Topuz, Ş., Yılmaz Sezer, N., Yılmaz, S. & Büyükkayacı Duman, N. (2018). Toplumsal cinsiyet dersinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(1), 22-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbid/issue/38008/438855> sayfasından erişilmiştir.
- Graziani, A.R., Guidetti, M. & Cavazza, N. (2021). Food for boys and girls: do preschool children hold gender stereotypes about food?. *Sex Roles*, 84, 491-502. DOI: 10.1007/s11199-020-01182-6.
- Güldü, Ö. & Ersoy Kart, M. (2009). Toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasal tutumlar: sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002114.

- Gündoğan, A. (2021). Okulöncesi ve sınıf öğretmenleri adaylarının demokratik değer algıları ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(4), 774-787. doi:10.16986/HUJE.2020059308.
- Gündüz Kalan, Ö. (2010). Reklamlarda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılışı: 'Kinder' reklam filmleri üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 75-89. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/212128> sayfasından erişilmiştir.
- Gündüz Şentürk, S. (2015). *Okul öncesi dönem çocukları için basılan resimli öykü kitaplarının toplumsal cinsiyete ilişkin kalıpyargılar yönünden incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gümüšoğlu, F. (2008). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 39-50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/211004> sayfasından erişilmiştir.
- Hosseinpour, N. & Afghari, A. (2016). Gender representation in Persian folktales for children. *Theory and Practice in Language Studies*, 6(1), 111-118. DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0601.15>.
- İmançer, D. (2000). *Televizyonda toplumsal cinsiyet sembollerinin Türk aile dizilerinde sunumu*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kaçar, E. (2019). *48-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Korkmaz, Ö. (2009). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilim ve düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/pup/kefad/issue/59520/855964> sayfasından erişilmiştir.

- Koyuncu Şahin, M., Esen Çoban, A. & Korkmaz, A. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve Türk eğitim sistemindeki yeri: okul öncesi öğretmen adaylarının gözünden. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 735-752. <https://doi.org/10.21733/ibad.457232>.
- Köken Durgun, S. & Canbaz Ulaş, S. (2019). Ebelik/hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Medical Sciences (NWSAMS)*, 14(2), 93-103. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nwsamed/issue/44633/466991> sayfasından erişilmiştir.
- Köroğlu, E. N. (2022). *Kadın güçlendirme psikoeğitim programının kadın üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ve toplumsal cinsiyet rolü stresine etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Köseler, F. (2009). *Okul öncesi öykü ve masal kitaplarında toplumsal cinsiyet olgusu*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Manyaslı Zengin, E. & Deniz, Ü. (2023). Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algılarının incelenmesi. *11. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi*, 51-63.
- Meland, A. T. & Kaltvedt, E. H. (2019). Tracking gender in kindergarten. *Early Child Development and Care*, 189(1), 94-103. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1302945>.
- Menekşe, F. N. (2019). *3-6 yaş arası okul öncesi çocukların oyuncak tercihleri ve cinsiyet kalıp yargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2022). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim 2021-2022*. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460 sayfasından erişilmiştir.

- Muasya, J. N. & Kazungu, T. W. (2018). 'The unfinished business': exploring teachers' views on gender and pedagogical practices in public preschools in Nairobi county, Kenya. *African Educational Research Journal*, 6(1), 10-19. <https://doi.org/10.30918/AERJ.61.18.007>.
- Nalbant, H. (2006). Toplumlarda cinselliğe bakış. *Öğretmen ve öğretmen adayları için cinsel sağlık eğitimi içinde* (s.40-46). İstanbul: Ceren. http://www.ikgv.org/pdf/saglik_kitabi1.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Özen, M., Baysan, M. P., Koyunoğlu, E. & Yükselen, A. (2022). 3-6 yaş resimli öykü kitaplarındaki kadın ve erkek karakterlerin mesleki açıdan incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 5(2), 77-90. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1661094> sayfasından erişilmiştir.
- Öztürk, Ö. (2022). *Okul öncesi öğretmenlerinin ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Prus, G. S. & Gee, E. (2003). Gender differences in the influence of economic, lifestyle and psychosocial factors on later-life health. *Canadian Journal of Public Health*, 94(4), 306-309. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF03403611> sayfasından erişilmiştir.
- Rogošic, S., Maskalan, A., & Krznar, T. (2020). Preschool teachers' attitudes towards children's gender roles: the effects of socio-demographic characteristics and personal experiences of gender discrimination. *Problems of Education in the 21st Century*, 78(3), 410- 422. <https://doi.org/10.33225/pec/20.78.410>.
- Sabuncuoğlu, A. (2006). *Televizyon reklamlarında toplumsal cinsiyet*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Salman Erden, Y. T. (2019). *Resimli çocuk kitaplarındaki toplumsal cinsiyet olgusunun incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- San Bayhan, P. & Artan, İ. (2007). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür.

Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet ve kadın. L. Gültekin, G. Güneş, C. Ertung ve A. Şimşek (Ed.), *Toplumsal cinsiyet ve yansımaları* içinde (s.27-32). Ankara: Atılım Üniversitesi.

[https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ngenc/128663/TOPLUMSAL%20CINSI YET_BASKI_2013\(1\).pdf](https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ngenc/128663/TOPLUMSAL%20CINSI YET_BASKI_2013(1).pdf) sayfasından erişilmiştir.

Sezer, M. Ö. (2014). *Masallar ve toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Evrensel.

Shutts, K., Kenward, B., Falk, H., Ivergan, A. & Fawcett, C. (2017). Early preschool environments and gender: effects of gender pedagogy in Sweden. *Journal of Experimental Child Psychology*, 162, 1-17. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2017.04.014>.

Söylemez, E. A. (2019). *Okul öncesi eğitime devam eden çocukların toplumsal cinsiyet algılarının resimlerle incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Spence, J. T. & Helmreich, R. L. (1981). Androgyny versus gender schema: A comment on Bem's gender schema theory. *Psychological Review*, 88(4), 365-368. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.365>.

Şahin, D. (2021). *TÜBİTAK popüler bilim yayınları 3-6 yaş çocuk kitaplığının toplumsal cinsiyet yönünden incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Şen, B. (2020). *Okul öncesi dönem çocukları tarafından izlenen çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Şıvgın, N. & Deniz, Ü. (2017a). Öğretmenlerin cinsiyet rolleri algısı. *Turkish Studies*, 12(28), 703-722. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12093>.

- Şıvgın, N. & Deniz, Ü. (2017b). Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına etkisi. *Journal of International Social Research*, 10(50), 589-600. <https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/the-effect-of-gender-role-education-activities-on-social-gender-stereotypes-ofpreschool-children-aged-6072-months.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston: Pearson.
- Tantekin Erden, F. (2016). Okul öncesi eğitim kurumları okul öncesi öğretmeni ve toplumsal cinsiyet. S. Yağan Güder (Ed.), *Cinsel eğitim ve toplumsal cinsiyet içinde* (177-198). Ankara: Eğiten Kitap.
- Temellioğlu, Ş. H. (2022). *Çocuk kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Türmen, T. (2003). Toplumsal cinsiyet ve kadın sağlığı. A. Akın (Ed.), *Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın içinde* (3-16). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Uluyagıcı, C. & Yılmaz, R. A. (2007). Televizyon reklamlarında çocuğa ilişkin toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (6), 141-157. <http://iletisimdergisi.gsu.edu.tr/tr/download/article-file/82800> sayfasından erişilmiştir.
- Uysal, B. (2022). *60-66 aylık okul öncesi çocuklarının toplumsal cinsiyete dayalı görüşlerinin karşılaştırılması: Şanlıurfa örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Uzun, Z., Erdem, S., Güç, K., Şafak Uzun, A. M. & Erdem, E. (2017). Toplumsal cinsiyet algısı ve toplumsal cinsiyet rollerine eğitimin etkisi: Deneysel bir çalışma. *Journal of Human Sciences*, 14(1), 678-693. DOI: 10.14687/jhs.v14i1.4354.
- Varol, Z. S., Çiçeklioğlu, M. & Taner, Ş. (2016). Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algı düzeyi ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Ege Tıp Dergisi*, 55(3), 122-128. <https://doi.org/10.19161/etd.344208>.

- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, (35), 29-56. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusoskon/issue/9517/118909> sayfasından erişilmiştir.
- Yağan Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yazıcı, T. (2016). Müzik öğretmenli adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Akademik Bakış Dergisi*, 56, 833-852. https://www.researchgate.net/publication/309557336_MUZIK_OGRETMENI_ADAYLARININ_TOPLUMSAL_CINSIYET_ROLLERINE_ILISKIN_TUTUMLAR I sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, S. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyete yönelik sınıf içi algıları ve bir ölçek geliştirme çalışması*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, Y., Gürkan, S., Akdeniz, E. T. & Tınaz, S. N. (2022). Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin ve algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 1021-1032. <https://doi.org/10.33206/mjss.1013219>.
- Yogev, Ş. P. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyetin kazanılması aile, okul ve arkadaş etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yorgancı, F. (2008). *İlköğretim ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rollerinin inşası*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Younger, M. & Warrington, M. (2007). The gender agenda in primary teacher education in England: fifteen lost years?. *Journal of Education Policy*, 23(4), 429-445. <https://doi.org/10.1080/02680930802054396>.

EKLER

Ek 1. Demografik Bilgi Toplama Formu

1. Cinsiyetiniz:

1. Kadın 2. Erkek

2. Yaşınız:

1. 21-30 2. 31-40 3. 41-50 4. 51 ve üstü

3. Medeni durumunuz:

1. Bekâr 2. Evli

Ek 2. Ölçek Kullanım İzni

Okul Öncesi Öğretmenleri Sınıf İçi Toplumsal Cinsiyet
Algı Ölçeği Kullanım İzni

1 ✓ +

Ek 3. Etik Kurul Komisyon Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.06.2022-E.379214

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-379214
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

07.06.2022

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Elif MANYASLI ZENGİN'in**, Prof.Dr.Ümit DENİZ'in danışmanlığında yürüttüğü *“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Sınıf İçi Algılarının İncelenmesi”* adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun 24.05.2022 tarih ve 10 sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 739

Ek 4. Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü Resmi İzin Yazısı

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-27485554-605.01-53826896
Konu : Elif MANYASLI ZENGİN

20.07.2022

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün
21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.01-E. 1563890- 2020/2 sayılı Genelgesi,
b) Gazi Üniversitesi Rektörlüğü'nün 28/06/2022 tarih ve 398517 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Rektörlüğü'nün Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans öğrencisi Elif MANYASLI ZENGİN'in ; İlimiz 15 İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi bağımsız anaokulu resmi anasınıfı öğretmenlerine yönelik çalışma "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Sınıf İçi Algılarının İncelenmesi " başlıklı tez çalışması yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri, ilgi (a) genelgeye göre incelenmiş ve komisyon tarafından uygun görülmüştür.

Söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda, uygulama sorularını çalışmayı yapan kişi tarafından raporlanarak, Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimine gönderilmesine dikkat edilerek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, duyurusu ve denetimi ilçe millî eğitim müdürlüğünüz tarafından gerçekleştirilmek üzere okul müdürlüğü sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmadan gönüllülük esasına bağlı olarak yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

GAZILI OLMAK AYRICALIKTIR..